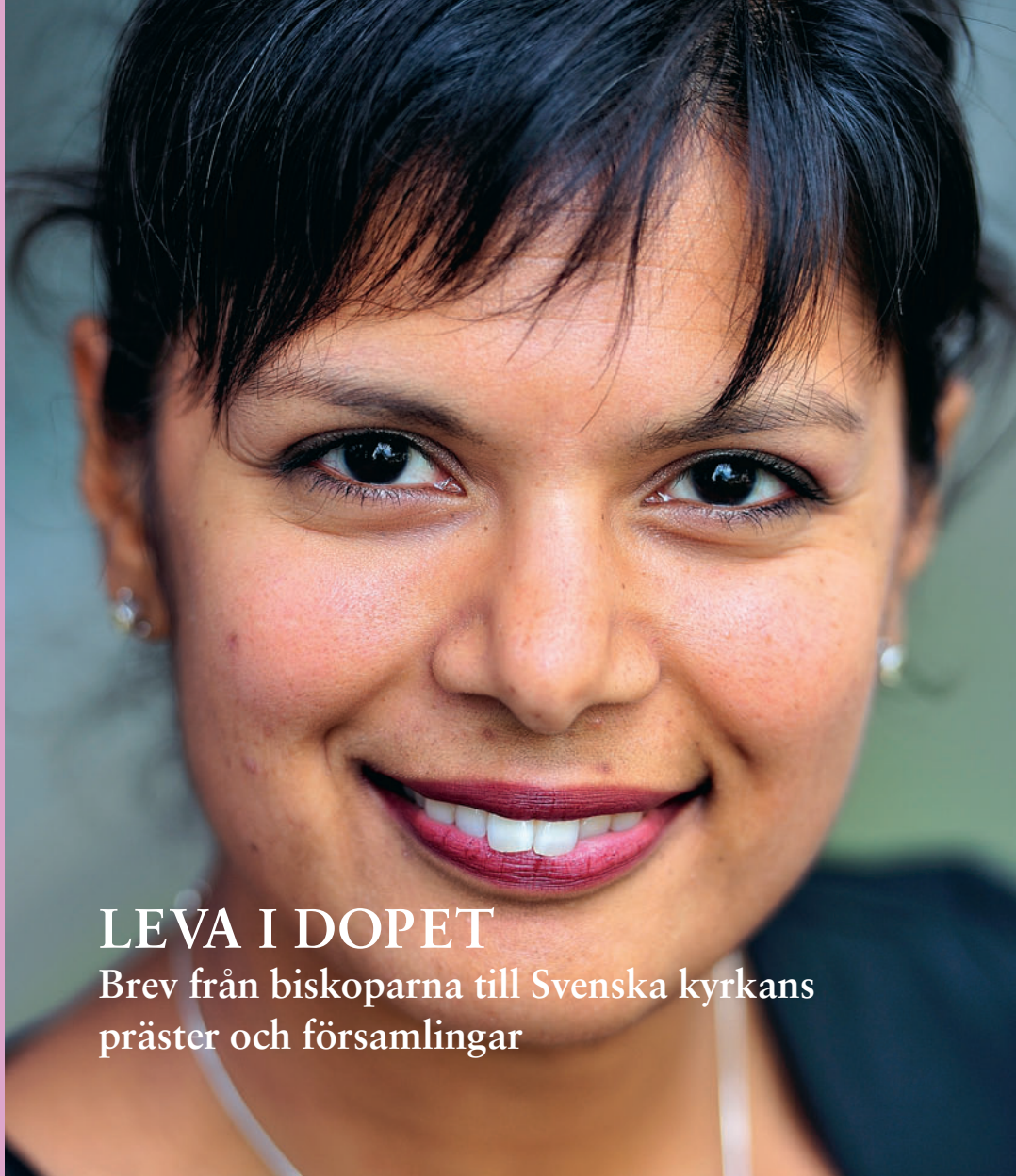

LEVA I DOPET

Brev från biskoparna till Svenska kyrkans präster och församlingar

Leva i dopet

Brev från biskoparna till Svenska kyrkans präster och församlingar

ARTIKELNR: SK11206
PRODUKTION & TRYCK: Ineko
ISSN: 1654-0085
Vapnet på baksidan är ärkebiskopens.
FOTO: Magnus Aronson/Ikon, utom bilderna på sidan 20, Linnea Karemo, och på sidan 28, Marilise Thorén.

Miljömärkt trycksak, 341 142

Innehåll

Förord 5

I Döpa, lära, leva! 7
Dopritens byggstenar 8
Ritens tydning 11
Samtal om dopet 14

II Dopet är … 16
… att dö och uppstå med Kristus 18
… att klä sig i Kristus 23
… att vara kyrka 24
… att födas på nytt 27
… att bli ren och ta emot Guds Ande 30
… att förlåtas 31
… att ha ett uppdrag 33
… att leva i och av nåd 35
… att vara välsignad 38

III Dopseden idag 39
Medborgare och medlemmar 42
Det ekumeniska landskapet 43
Religiös mångfald 45
Sekularisering och individualisering 46

IV Teologiska frågor om dopet 49
Vad betyder det att dopet är ett sakrament? 49
Måste man vara döpt för att bli frälst? 51
Vad säger dopet oss om synd och arvsynd? 56
Vilket är sambandet mellan dop och tro? 57

V Att döpa 61
Dop och undervisning 62
Dop och faddrar 64
Kyrkans och individens dop 65
Dop och nattvard 68
Dop och konfirmation 71
Att påminnas om sitt dop 72
Dop är mer än barnvälsignelse och namngivning 73
Barndop och religionsfrihet 76

VI Vanliga frågor 79

Slutord 86

Att reflektera över tillsammans 87

Litteratur i urval 90
Elektroniska källor i urval 92

Förord

Förr döptes nästan alla nyfödda barn i Sverige. Så är det naturligtvis inte längre men dopseden är fortfarande mycket stark. Men det som ”alla” gjorde behövde inte motiveras. Nu gör inte ”alla” det längre. Då måste vi aktualisera våra skäl och göra det in i just denna tid. Varför dop? Varför döpas som vuxen, varför döpa sina barn?

Är inte Guds kärlek överflödande över alla människor ändå? Och är det inte förmynderi att välja för barnen? Är inte tron tillräcklig utan dop?

Det här brevet från Svenska kyrkans biskopar visar på skäl för dopet, försöker tydliggöra dess innebörd och talar om vad liv och växt i dopet innebär. Jag hoppas att det ska inspirera och hjälpa er som på olika sätt ska föra dopuppdraget vidare i vår tid. Du behövs för att ge dopets gåva vidare till kommande generationer!

Dopets nåd mig ger i tiden
Stöd och fäste för min tro.
(Svensk psalm 69:4)

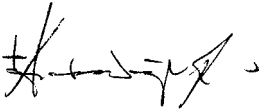

Uppsala 2011
Anders Wejryd,
Svenska kyrkans ärkebiskop

I Döpa, lära, leva!

Kyrkan har ett uppdrag att se till att alla människor nås av erbjudande om dop. Genom historien har kristna axlat detta uppdrag i land efter land, i olika kyrkor och samfund. Dopet är en gåva som vi har tagit emot och som vi ger vidare på Kristi uppdrag. Vi har ansvar att som Guds redskap utföra den handling där Guds omsorg om och samhörighet med varje människa blir synlig.

Med detta brev vill vi poängtera att dopet alltid är ett och detsamma, men samtidigt måste aktualiseras i varje ny tid. Dagens frågor besvaras inte alltid av gårdagens svar. Hur gestaltar vi dopet i vår tid så att vi gör rättvisa åt evangeliet och dopet blir meningsfullt för dem som tar emot det?

Evangeliet är grunden för kyrkans liv och arbete. Det räcks till oss i Guds ord, dopet och nattvarden. Det behövs en fördjupad dopreflektion i hela församlingen. Dopet angår alla kyrkomedlemmar, vare sig de är passiva eller aktiva, förtroendevalda eller anställda. Även om prästerna har det konkreta uppdraget att utföra dopet, sker det alltid som ett utflöde av församlingens gemensamma uppdrag. Vi får hjälpa varandra att visa på vägen till dopet och att leva i vårt dop.

Dopritens byggstenar

Dopets liturgi har tagit sig olika uttryck alltsedan urkyrkans tid, men alltid gestaltat påskens skeende. I urkyrkan föregicks dopakten av en avsvärjelse av ondskan, av ”djävulen, hans makter och änglar”. Kläderna togs av som en symbol för avklädandet av den gamla människan. Dopkandidaterna steg ner i vattnet för att stämma in i församlingens tro, döpas i Faderns och Sonens och den helige Andes namn, dö bort från synden och uppstå med Kristus. Därefter kläddes de döpta i den vita dräkten som symboliserar den nya människan. De välsignades och inbjöds att delta i församlingens nattvardsfirande.

Så såg och ser grundmönstret ut. Vattnet och Ordet är dopets centrum. Dopformeln i Faderns och Sonens och den helige Andes namn finns där, liksom dopdräkt, befrielsebön, trosbekännelse, korstecknande, handpåläggning och förbön. Tillsammans, ibland med ytterligare inslag, har dessa moment tolkat och gestaltat livet i Kristus. Ordningsföljden mellan dopritens byggstenar har kunnat variera, men det handlar alltid om att förstå dopkandidatens liv utifrån Jesu liv. Vår dopordning är inget undantag. I ord och handling uttrycker den det kristna livet.

Gud vill att vi skall leva i gemenskap med honom.

Gud söker varje människa. Det är på Guds initiativ som dopet sker. Gud är alla människors ursprung. Därför önskar Gud inte människan ett liv i ensamhet, utan ett liv i relation med Gud. När vi samlas till dop har vi svarat på Guds tilltal och inbjudan.

Vilket namn har ni gett ert barn? Vilket är ditt namn?

Namnet är viktigt, eftersom den som döps inte är anonym. Gud kallar alltid en unik person vid ett specifikt tillfälle. Vid dop av unga och vuxna svarar dopkandidaten själv på frågan ”vilket är ditt namn”. Det är som att säga ”här är jag”. Gud kallar och människan träder fram just sådan som hon är, med sina starka och svaga sidor. Vid barndop uttalas namnet av en förälder, men namnet är likafullt viktigt. Det är just detta barn, denna unika individ, som döps.

Gud, du som ensam räddar från allt ont, befria NN
från mörkrets makt, skriv hennes/hans namn i livets bok
och bevara henne/honom i ditt ljus, nu och alltid.

Kampen mellan gott och ont benämns och det onda förkastas. I dopet sker något. Relationen till Gud återställs och ger möjlighet till växt. Trosbekännelsen som sedan läses får ett drag av protestsång och tron förknippas med avståndstagande från tillvarons destruktion.

Gå därför ut och gör alla folk till lärjungar: döp dem
i Faderns och Sonens och den heliga Andens namn
och lär dem att hålla alla de bud jag har gett er.

Orden är den uppståndnes ord till lärjungarna. De är påfallande

enkla: gå och döp så många som möjligt. I detta finns Jesus själv med. Samtidigt vidgas perspektiven genom omnämnandet av treenigheten och uppdraget att undervisa. Det finns en fortsättning, ett sammanhang i vilket dopet är insatt och, inte minst, ett uppdrag inför framtiden.

Låt oss tillsammans bekänna den tro,
som vi döps till i Kristi kyrka.

I dopgudstjänsten innesluts den som döps i kyrkans gemensamma bekännelse. Att bli döpt är att bli en del av och bäras av kyrkans och församlingens sammanhang. Trosbekännelsen visar vem den Gud är som kallat oss. Den Gud som möter oss i dopet är inte en anonym makt eller kraft, utan den som är vår skapare, frälsare och livgivare.

NN, jag döper dig i Faderns och Sonens
och den helige Andes namn.

Det finns mycket som kan störa relationen mellan människa och Gud. I dophandlingen i vatten i den treeniges namn synliggör vi att Jesus Kristus har undanröjt varje hinder för gemenskapen mellan Gud och oss. Minnet av, och berättelserna om, dopet påminner livet igenom att liv i obruten gemenskap med Gud är fullt möjligt. Dopet skyddar oss inte från motgångar och svårigheter, men det innebär ett löfte från Gud att vara med i en

ständig strävan att bevara relationen så fullödig som möjligt. Vi faller och strävar på nytt, hela tiden med Gud vid vår sida.

Bön och välsignelse.

Varje människa behöver föra ett hjärtats samtal med Gud. Ibland sker det för egen del, ibland är det någon annan som är föremål för tankar och omsorg. Vid dopet bildar bönerna (tackbönen, befrielsebönen, dopbönen, förbönen och Herrens bön) och välsignelsen en helhet som ger hopp, förtröstan och livsglädje till såväl den döpta som de församlade. Bönen öppnar möjligheten till förnyelse, förändring och fördjupning av livet och av tron.

Ritens tydning

Dopet är en enkel handling som omfattar livet i alla dess dimensioner. I den symboliska rörelsen ner i vattnet och upp igen ryms livets alla sorger och glädjeämnen. Där finns både död och liv. Dopet tyder hela livet. Vi vet inte vad som kommer att hända den som döps, men vi vet att livet alltid innehåller både med- och motgång. Den människa som är döpt kan veta att hela hennes liv är inneslutet i Guds omsorg, kärlek och makt att skapa.

Livet är riskfyllt. Även den döpta människan kommer att se djup av svårigheter och ondska både utom och inom sig själv. Dopet innebär ett löfte om Guds nåd, om förlåtelse efter varje nederlag och om nytt liv efter varje besvikelse. Livet i dopet betyder att ständigt på nytt lita till nådens förvandlande kraft.

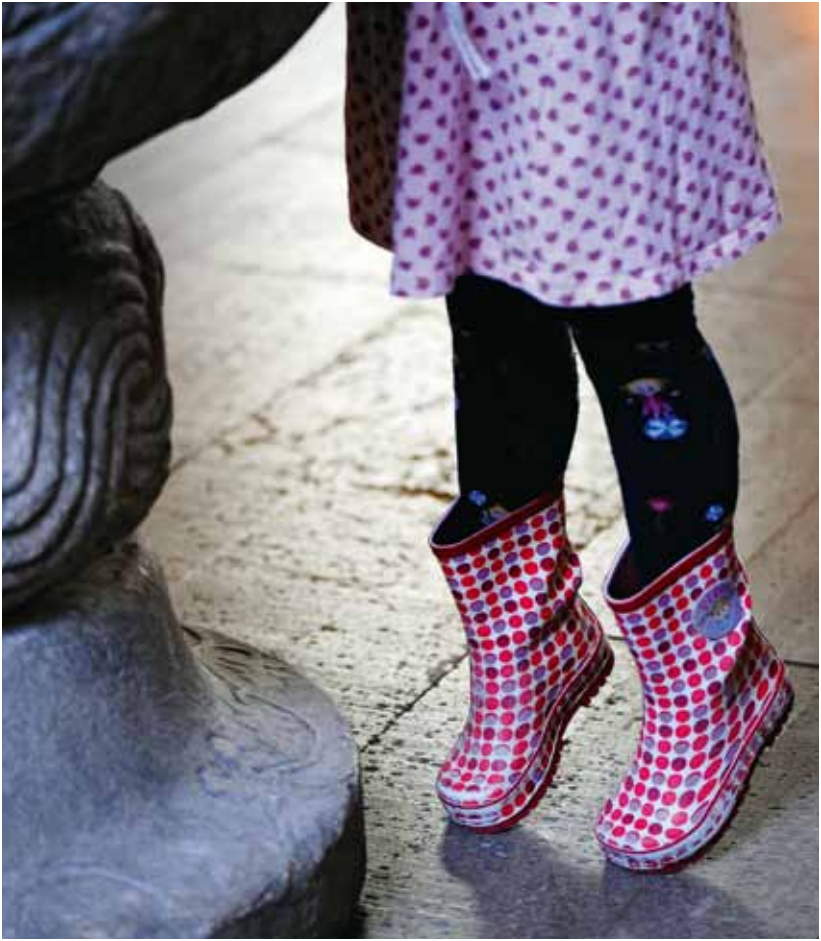

Vid överlämnandet av dopljuset påminner vi om vad Jesus sagt: ”Den som följer mig skall inte vandra i mörkret utan ha livets ljus.” (Johannesevangeliet 8:12)

Dopet är personligt. Det handlar om den döptes liv och inlemmar detta i kyrkan som är Guds folk. Den som döps ges möjlighet att leva i en utvecklande spänning mellan sin individualitet och kyrkans gemensamma identitet. Därför välkomnas den nydöpta till en bestämd församling och dess gemenskap i gudstjänst och vardag. Dopet är ett dop till Kristus och gemenskapen med andra Kristustroende. Samtidigt är dopet ett dop till världen, den vanliga världen, som är Guds värld, där de döpta är kallade att leva och stå på godhetens sida mot allt ont.

I Svenska kyrkan finns en gemensam förståelse av dopet som ger ramen för hur dopet bör uppfattas. Dessutom upplever varje person som är med om ett dop – sitt eget eller någon annans – något för henne eller honom specifikt. Dopet tolkas av individen mot bakgrund av kunskap om kristen tro, egna erfarenheter, det omgivande samhället och mycket annat. Dopet tyder inte livet i allmänhet, utan det liv som varje döpt lever. Det innebär att dopet också rymmer en mångfald betydelser som ger belysning och vägledning för den enskilde. I mångfaldens rikedom kan Guds storhet tydliggöras: Gud som skapare, frälsare och livgivare.

Dopritens byggstenar känns igen genom århundradena. Dopgudstjänsten har varierat i utformning och upplevelsen av dopet präglas av människors olika livsvägar. Dopet hålls levande för oss genom att det tar gestalt i våra liv, för varje människa på ett

unikt sätt. Mitt dop fylls dagligen med innehåll från mitt liv, det liv som bara jag lever. Därför är bilderna av dopet många, samtidigt som dopet är ett. Konsekvenserna som människor drar av att vara döpta kan också se olika ut. Därför behöver vi platser för gemensam reflektion över dopets innebörd. Dopet kan inte tydas en gång för alla och låter sig inte fångas i en enda tydning.

Samtal om dopet

Kyrkans uppdrag är att se till att evangeliet och därmed erbjudandet om dop når ”alla folk”. Att öppna vägen till dopet är hela församlingens ansvar, inte bara de anställdas. Alla döpta har ett uppdrag att i de sammanhang de befinner sig ”ge sig till känna” och har då möjlighet att peka på vikten av och glädjen i dopet. De förtroendevalda har dessutom genom sitt arbete med församlingens inriktning och budget ett ansvar för att församlingen kan fullgöra uppdraget att döpa och lära. Församlingens anställda har särskilda möjligheter att tala och undervisa om dopet genom att de i olika sammanhang möter församlingsbor som befinner sig i olika skeden av livet. Ytterst ansvariga för att dop sker är förstås prästerna som ska förkunna Ordet och dela ut sakramenten.

Dopet kan ses som en livstydning och ett livsprogram. Det ger oss hjälp att tyda livet som ett liv med Jesus, förbundet med hans död och uppståndelse. Dopet är också ett livsprogram som ger riktning och hjälp vid vägval. Att i kraft av dopet dagligen dö och uppstå med Kristus, som Luther uttryckte det, får både frihet och ansvar att blomstra. I dopet får vi uppdraget att vara

de människor vi är skapade till, Guds avbilder, för att tillsammans sträva efter att förverkliga Guds rike.

Om vi ser dopet som en livstydning och ett livsprogram kan vi inte bara ge det utrymme vid speciella dopsamtal, på öppna förskolor eller i konfirmandundervisning. Dopet och dopets teologi behöver få genomsyra allt som sker i en församling. Det ger oss en grund att stå på som kan locka fram det bästa hos oss och som håller när det är som sämst.

För att kunna berätta om dopets möjlighet i våra olika sammanhang behöver vi tala om dopet med varandra. Det har funnits en tid då dopet var en självklarhet som alla kände till. Platsen för dopet har varierat, ibland har det skett i kyrkan, ibland i hemmet och under en tid på BB. Men relationen till kyrkan och varje barns hemhörighet där har genom historien varit given för de allra flesta. Det behövdes ingen aktiv inbjudan och inga förklaringar. Idag är det annorlunda. I många församlingar har antalet dop sjunkit, självklart främst i relation till antalet födda. Men det som förtjänar mest uppmärksamhet är att dop av kyrkotillhörigas barn minskar. Mest drastiskt håller dopseden på att försvagas i våra städer. Trots detta ligger dopfrekvensen fortfarande på en hög nivå. År 2010 döptes 54 procent av alla födda och 73 procent av dem som hade minst en förälder som är medlem i Svenska kyrkan. Ska dopfrekvensen fortsätta att ligga på en hög nivå behöver vi dock bli aktiva inbjudare på ett nytt sätt.

II Dopet är …

Dopet har en existentiell klangbotten som alla människor kan känna igen. Dopritualet talar om tacksamhet, glädje, skuld, oro och förtröstan. Samtidigt är det påtagligt att dopet inte ger en tolkning av livet i största allmänhet. Dopet för oss in i berättelsen om Jesus – vi blir en del av den. Omvänt ger berättelsen om Jesu liv, död och uppståndelse oss ord och bilder för hur vi kan förstå det egna livets grundvillkor.

Dopets mening kan uttryckas på många olika sätt. Olika tider har haft olika fokus. I *Lilla katekesen* utlägger Martin Luther dopets innebörd genom att tala om att synderna är förlåtna, döden är övervunnen, djävulen är besegrad och saligheten ges till den som riskerar att gå förlorad. Det är evangelium. Förtröstan på Guds nåd och kärlek uttrycks mot bakgrund av en dramatisk fond. Luther använder drastiska ord, eftersom dopet innefattar livet i hela dess vidd av smärta och lycka.

Idag beskriver vi oftast livets och dopets dramatik med andra ord: mening som trotsar meningslöshet, tillhörighet som ges som gåva och inte bygger på prestation, kärlek som övervinner allt som står emot den. Dopet ger oss grund för hoppet att vår väg alltid går genom döden åter till livet, att uppståndelsen gäller oss och att vårt liv har mening.

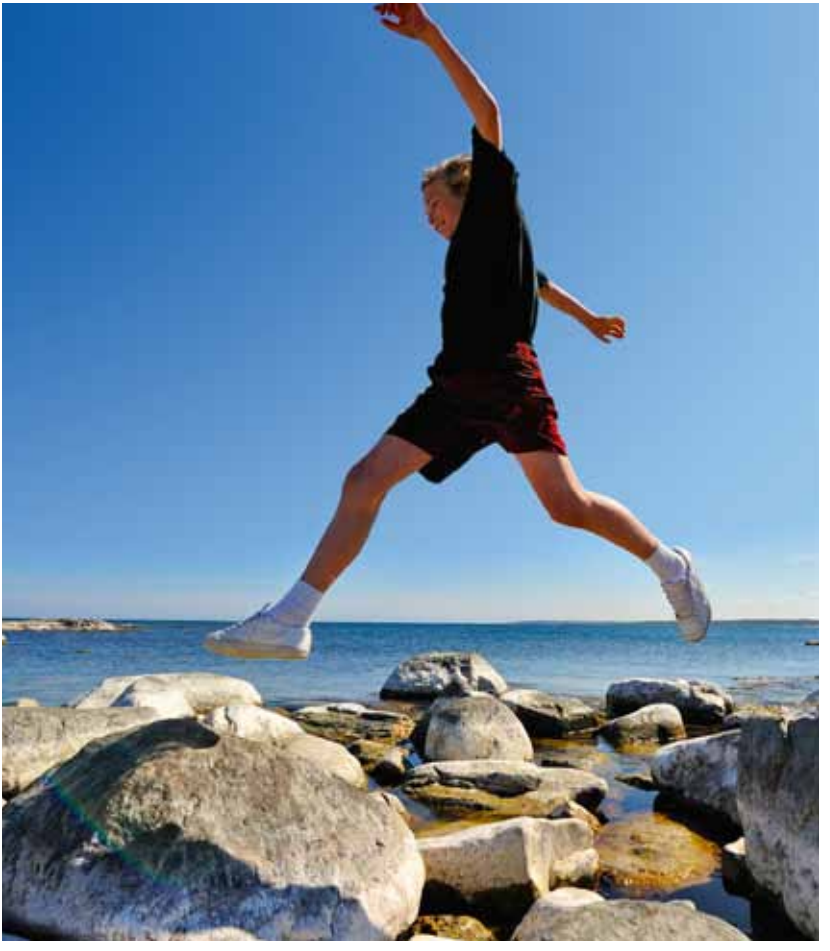

De nio dopmotiv vi lyfter fram i detta brev visar hur dopet för in oss i berättelsen om Jesus och i gemenskapen med honom. Det innebär att Gud handlar med oss så att vi blir delaktiga i Jesu död och uppståndelse. Berättelsens fortsättning hör också hit, pingstens budskap om Andens utgjutande och kyrkans födelse (Apostlagärningarna 2:1–42). Dopet är vägen in i kyrkans gemenskap. Det handlar om hela det kristna livet, hur vi kan förstå dess växlingar och vad som begärs av oss.

… att dö och uppstå med Kristus

Att döpas betyder ursprungligen att doppas, ner i vatten och upp igen. Även om det numera ofta bara är huvudet som begjuts med vatten, åskådliggör vattenriten att vi i dopet förs genom död till liv genom att dö och uppstå med Kristus. Vi innesluts i Kristi seger över döden, skriver Paulus.

> Genom dopet har vi alltså dött och blivit begravda med honom för att också vi skall leva i ett nytt liv, så som Kristus uppväcktes från de döda genom Faderns härlighet. (Romarbrevet 6:4)

I dopet visas symboliskt vad som sker reellt. Genom att använda det såväl livshotande som livgivande vattnet, där vi sänks ned och lyfts upp igen, synliggörs att döden har övervunnits. Dopet talar i såväl symbolisk som i konkret mening om att döden övervunnits. Det finns mycket som hotar livet, men dopet är ett löfte om uppståndelse ur varje form av död, ur allt som dödar

livsmodet. Dopet ger en väg till mognad, till att bli sig själv, den man är skapad att vara, Guds avbild, men det är ingen billig väg. Luther skriver i *Lilla katekesen*:

> Vad betyder ett sådant dop i vatten? Det betyder att den gamla människan i oss genom daglig ånger och bot ska dränkas och dö med alla synder och onda begär. I stället ska en ny människa dagligen träda fram och uppstå. Hon ska leva evigt i rättfärdighet och renhet inför Gud.

Den svåra punkten är att något i mig måste dö för att jag ska bli mänsklig. Att leva i sitt dop är bland annat att acceptera detta: att ”den gamla människan” ska dö. Jag vill lita på Gud, jag vill älska min nästa som mig själv – men samtidigt är det något i mig som inte vill. Det finns något jag behöver bli fri från, det som Dag Hammarskjöld i ett vägmärke kallar ”ondskans mörka kontrapunkt som är i vårt väsen, ja, av vårt väsen, ehuru ej vårt väsen”. Eller för att säga det med Paulus: ”Det goda som jag vill, det gör jag inte, men det onda som jag inte vill, det gör jag.” I nästa mening drar han en slutsats av denna allmänmänskliga erfarenhet: ”Men om jag gör det jag inte vill, då är det inte längre jag som handlar, utan synden som bor i mig”. (Romarbrevet 7:19–20) Människan som syndar är inte människan som är sig själv.

Hur går det till att bli fri från detta som hindrar mig att vara mig själv? Det blir vi inte här på jorden. Till vårt sista andetag har vi detta motstånd mot Gud och människor kvar i oss, det

som kallas den gamla människan eller arvsynden. Dopet blir inte färdigt förrän i de dödas uppståndelse. Men någonting kan ändå hända här. Något kan vi öva oss i att dö och uppstå från de döda.

Den gamla människan dör genom att man bekämpar frestelser och ibland faktiskt också övervinner dem: frestelser att vara självisk, dömande, glädjedödare, hycklare, hänsynslös, våldsam, sådant som alla människor betraktar som ont. Gud är med och bekämpar mina frestelser, annars vore det ingen idé för oss att försöka. ”Arbeta … på er frälsning. Ty det är Gud som verkar i er …”, skriver Paulus i Filipperbrevet 2:12–13. Det är inte menat som en motsägelse utan tvärtom som ett logiskt samband, förenat med ”ty”: just därför att Gud verkar i mig är det lönt att jag försöker bekämpa mina frestelser. Min nya människa som uppstår när jag övervinner dem är ingen övernaturlig person utan mitt naturliga jag, den jag är skapad att vara.

Den gamla människan dör också när jag stödd på dopets löfte står ut med påfrestningar och sorger, när jag tar motgångar som ett kors jag fick att bära utan att bli bitter och hård. Andra har andra kors, det syns i regel inte utanpå vad människor har att bära. Att ta motgångar som kors är detsamma som att ta dem som dop: en död som följs av liv. Allt som tär på livet, på livskraft och livsglädje, är med bibelns synsätt olika former av död. Ur detta lovar Gud i dopet att lyfta upp oss till nytt liv.

Till övningen i att dö och att uppstå från de döda hör inte bara att bekämpa frestelser i mig och att stå ut med påfrestningar. Uppståndelsen innebär också att jag stödd på dopets

löfte gör motstånd mot det som är orätt och som drabbar mig och andra. Dit hör också att jag befrias till sådan självkärlek som är öppen för andra och som gör att jag kan avstå från egna intressen för andra människors och hela skapelsens skull.

I *Stora katekesen* beskriver Martin Luther Gud som en läkare som har ett förunderligt läkemedel. Luther vill att vi tänker oss en läkare som kunde rädda människorna från döden så att de, även om de dog, skulle kunna bli levande igen och leva för evigt. Skulle inte människorna då låta det snöa och regna pengar över denna doktor? Men ”nu får var och en genom dopet för intet hem till sin egen dörr ett sådant oskattbart läkemedel, som uppslukar döden och bevarar alla människor vid liv.”

Att vi dör och uppstår med Kristus kan även utläggas så att samhörigheten mellan det gamla och det nya livet framhävs. Hos kyrkofadern Irenaeus (c:a 125–200) är det eviga livet inte en kontrast till det jordiska, utan snarare en återställelse av det ursprungliga. Paulus beskriver en starkare skillnad: den gamla människan har blivit korsfäst för att den syndiga kroppen ska berövas sin makt (Romarbrevet 6:6). Det är samma tanke, att vi i dopet blir det vi är ämnade att vara, men hos Paulus finns en starkare betoning av förvandling.

Att tro att livet har övervunnit döden är inte detsamma som att bäras av en ständig optimism. Spänningen mellan livet och döden är inte sällan påtaglig. Dopet omfattar hela livet, ingenting faller utanför. Varje gång vi får uppleva att livet segrar över det som står det emot, vet vi att Gud står fast vid sitt löfte att

aldrig överge oss. När vi upplever att livet brister kan vi fortfarande hoppas på Gud.

> Dopets nåd mig ger i tiden stöd och fäste för min tro,
> skänker hopp att efter striden i Guds himmel finna ro.
> (Svensk psalm 69:4)

Tron på att vi är delaktiga i Jesu uppståndelse är inte minst betydelsefull i dödens närhet. Döden är inte det definitiva slutet. Den traditionella vita svepningen av den döda påminner om dopdräkten som vi bar när vi tog emot löftet om det eviga livet. För den som sörjer innebär uppståndelsetron att döden inte sätter punkt för livet.

> Över tidens gränser lever alltjämt
> dina löftesord vid dopets vatten.
> Dopets ljus förblir när livet slocknar,
> dopets ljus förblir när livet slocknar.
> (Svensk psalm 383:5)

… att klä sig i Kristus

I den unga kyrkans dop i påsknatten var de döpta klädda i nya vita kläder och så är det ofta vid våra dop även idag. I anslutning till seden med dopdräkt skriver Martin Luther i *Stora katekesen* att var och en ska ”betrakta dopet som en daglig klädnad”. Det återgår på vad Paulus skriver i Galaterbrevet:

> Är ni döpta in i Kristus har ni också iklätt er Kristus. (3:27)

Och eftersom alla har klätts i samma kläder förlorar gränserna mellan människor sin betydelse, vare sig det gäller folktillhörighet, social ställning eller könsroller.

> Nu är ingen längre jude eller grek, slav eller fri, man eller kvinna. Alla är ni ett i Kristus Jesus. (Galaterbrevet 3:28)

Det behövde sägas på Paulus tid och det behöver sägas idag. Vi behöver påminnas om verkligheten: den grundläggande likhet dopet ger oss med alla döpta och kallelsen att låta denna verklighet forma det praktiska livet. Den som döps får i det ögonblicket otaliga syskon över hela världen, bröder och systrar som alla genom dopet är klädda i Kristus, i Kristi rättfärdighet.

Varje morgon när vi stiger upp kan vi klä på oss Kristus och gå ut i dagen insvepta i Guds nåd, var och en med uppgiften att vara en Kristus för sin nästa. Inte för att förtjäna Guds kärlek, det varken kan eller behöver vi, men till ”djävulens förtret” och andra människors glädje. Och varje kväll när vi har lagt oss kan vi svepa in oss i vårt dop, klä oss i Kristi rättfärdighet och vila lugnt i Guds förlåtelse och nåd.

… att vara kyrka

Genom dopet förs vi in i kyrkan. Att vara döpt innebär att vi tillhör Kristus tillsammans med alla andra döpta. Bilden vi använder för att uttrycka detta är kroppen.

> Ty liksom vi har en enda kropp men många lemmar, alla med olika uppgifter, så utgör vi, fast många, en enda kropp i Kristus, men var för sig är vi lemmar som är till för varandra. Vi har olika gåvor allt efter den nåd vi har fått: profetisk gåva i förhållande till vår tro, tjänandets gåva hos den som tjänar, undervisningens gåva hos den som undervisar, tröstens gåva hos den som tröstar och förmanar, gåvan att frikostigt dela med sig, att vara nitisk som ledare och att med glatt hjärta visa barmhärtighet. (Romarbrevet 12:4–8)

Kyrkan innefattar hela den världsvida kristna gemenskapen. Svenska kyrkan och den församling där dopet sker är en del av denna världsvida kyrka. Att höra till kyrkan handlar om att vara del av Kristi kropp, att tillhöra de heligas gemenskap som det uttrycks i kyrkans trosbekännelse. Att vara en enda kropp är ett starkt uttryck för samhörighet, att vara döpt är att dela samma kropp med många. Vi har inte valt varandra, men Jesus har gett oss budet att älska även dem vi inte valt att höra samman med, till och med dem vi inte tycker om.

Det som håller gemenskapen samman är Kristus själv. I kyrkan lyssnar vi till förkunnelsen av Guds ord och tar emot sakramenten. Vi förenas i lovsång och klagan och vi ber för varandra. Vi hör samman i Kristus utan att nödvändigtvis känna varandra och vi är kallade att tillsammans dela livet i dess mångfald.

Att vara delar i samma kropp innebär också en utmaning. Olikheter kan leda till osämja och splittring. Bilden av oss som

en enda kropp förpliktar. Vi kan inte avskärma oss från andra, eftersom vi inte hålls samman av egna viljor eller åsikter, utan av vår tillhörighet till Kristus. Det är alltså inte våra åsikter utan Kristus själv som håller oss samman. Vi är en nådesgemenskap.

> Sträva efter att med friden som band bevara den andliga enheten: en enda kropp och en enda ande, liksom ni en gång kallades till ett och samma hopp. En är Herren, en är tron, ett är dopet, en är Gud och allas fader, han som står över allting, verkar genom allt och finns i allt.
> (Efesierbrevet 4:3–6)

Vi kan vara oense, men det upphäver inte den grundläggande samhörighet som består i att vi har samma Gud som vi är döpta till och litar på. Alla har sin plats i den gemensamma kroppen. Var och en som är döpt har något att bidra med. Att ta dopet på allvar ställer därför stora krav på församlingen att inte bara vara välkomnande, utan också att bereda plats åt varandra. En gemenskap på dopets grund måste ständigt sträva efter att vara gränsöverskridande. Kyrkan är övningsplatsen för den stora nästankärleken som omfattar alla människor, döpta som odöpta.

… att födas på nytt

> Men när Guds, vår frälsares, godhet och kärlek till människorna blev uppenbara räddade han oss – inte därför att vi gjort några rättfärdiga gärningar utan därför att han är barmhärtig – och han gjorde det med det bad som återföder och förnyar genom den heliga anden. Genom Jesus Kristus, vår frälsare, har han låtit Anden strömma över oss, för att vi genom Guds nåd skall bli rättfärdiga och, så som det är vårt hopp, vinna evigt liv. Det är ett ord att lita på. (Titusbrevet 3:4–8)

Dopet är en ny start, en ny födelse. När en ung människa eller en vuxen döps är vittnesbördet starkt: Gud låter oss alltid börja om. När en nyfödd döps förstår vi att vi alltid är mer än jordiska varelser, vi har ett andligt liv som ger oss en hemhörighet som inte begränsas av livet här och nu. När vi föds försätts vi i en ny situation, vi kommer ut i livet. Det liv vi då får är hotat och slutar med död. Filosofen Sara Ruddick uttrycker det så här:

> Att föda barn är att skapa ett liv som inte kan bevaras tryggt, vars utveckling inte kan kontrolleras och vars slutliga död är viss.

Genom dopet försätts vi också i en ny situation. Vi föds på nytt till ett liv som inte är hotat. Gud ger oss inte bara detta livet med alla glädjeämnen och bekymmer. Genom Jesus Kristus ger han oss seger över döden i alla dess former. Det är det första som tas upp i Första Petrusbrevet.

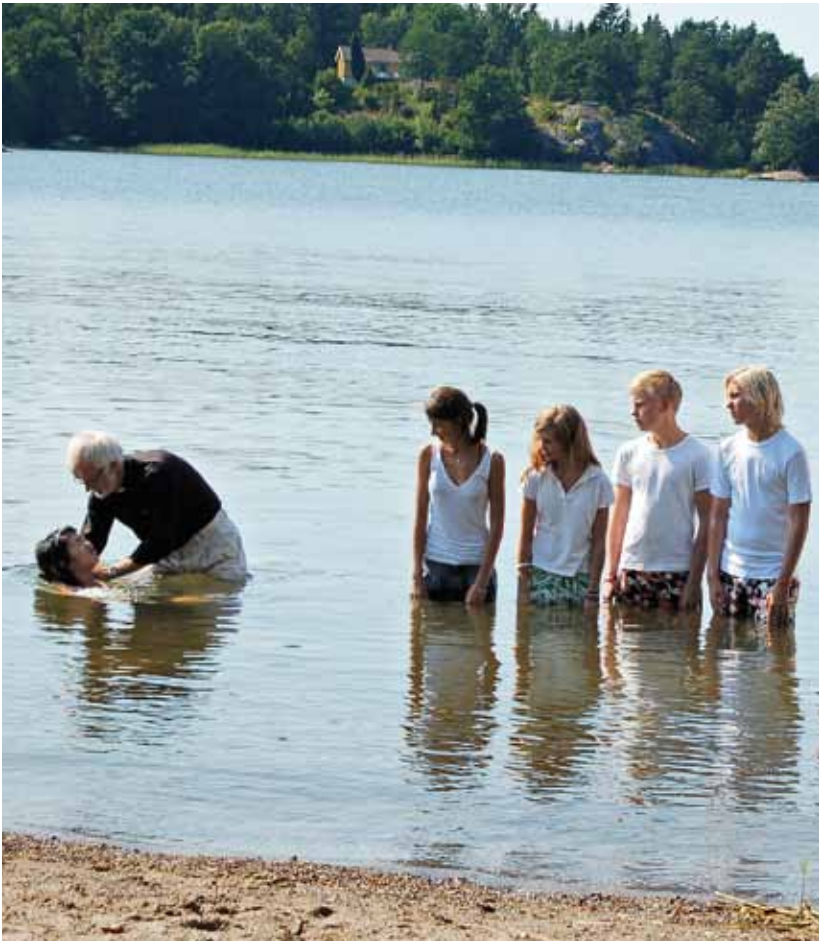

> Välsignad är vår herre Jesu Kristi Gud och fader. I sin stora barmhärtighet har han fött oss på nytt till ett levande hopp genom Jesu Kristi uppståndelse från de döda, till ett arv som inte kan förstöras, fläckas eller vissna och som väntar på er i himlen. (Första Petrusbrevet 1:3–4)

Denna nya födelse till ett levande hopp är knuten till dopet: att födas på nytt är att födas av vatten och ande och så lyftas in i Guds rike (Johannesevangeliet 3:5). Vi får till skänks ”ett arv som inte kan förstöras”, ett liv som inte är hotat, eftersom det är förbundet med Jesu död och uppståndelse.

Att de flesta av oss inte kommer ihåg hur det var att bli döpt, att bli född på nytt, spelar ingen roll. Vi kommer inte ihåg hur det kändes att födas heller. Ändå lever vi idag fortfarande det liv som vi då fick, födelsens liv, som omfattar hela vårt jordeliv. Så är det också med den nya födelsen. När en människa döps finns hela hennes framtid i dopet, fram till de dödas uppståndelse och ett evigt liv. Därför kan vi också, i dopets liv, födas på nytt varje dag. Vi föds till den dagens tro, som bjuder motstånd mot den dagens misströstan och frestelser. Vi behöver inte vara rädda för att leva och vi behöver inte vara rädda för att dö.

> Var inte rädd, jag har friköpt dig, jag har gett dig ditt namn,
> du är min. När du går genom vatten är jag med dig,
> vattenmassorna skall inte dränka dig. När du går genom eld
> skall du inte bli svedd, lågorna skall inte bränna dig.
> Jag är Herren, din Gud, Israels Helige är den som räddar dig.
> (Jesaja 43:1–3)

… att bli ren och ta emot Guds Ande

Vatten använder vi dagligen för att skölja och göra rent. Vatten har använts och används i många religiösa riter världen över. Ofta handlar det om rening eller markeringen av en ny start. Så var det också i judendomen vid tiden för Jesu födelse, bland annat hos esséerna i Qumran. I samma område uppträder Johannes döparen med uppmaningen till alla att låta döpa sig i Jordan. Reningsceremonierna var kända, men Johannes dop var ändå nytt. Det upprepades inte utan skedde en gång för alla. Det räcktes inte till en begränsad grupp utan till alla.

Dopet renar oss från synd och skuld. Vi tillhör inte längre syndens och brustenhetens sammanhang. Den skuld vi ådragit oss är utplånad. Även om detta inte blir den enda sanningen om oss förrän på uppståndelsens dag, är det en verklighet också nu. Vi är och förblir syndare så länge vi lever på jorden, men förlåtna syndare som är rättfärdiga i Guds ögon. Därför kan den som är döpt vara viss om att det alltid går att börja om. Varken synden eller skulden får sista ordet.

Jesu verksamhet börjar med hans dop. I början av evangelierna beskrivs hur Johannes döparen förkunnar ett budskap om att det är nödvändigt att vända om och att börja ett nytt liv som en förberedelse för att möta den som skulle komma efter honom. Det skall komma en, sade Johannes, som är starkare än jag och han skall döpa med helig Ande (Markusevangeliet 1:8). När så Jesus kommer till Johannes och blir döpt ser han Guds Ande i form av en duva och hör en röst som säger: ”Du är min älskade son, du är min utvalde.” (Markusevangeliet 1:10–11)

Det finns samband mellan Jesu dop och vårt som på olika sätt har tydliggjorts genom historien. Dopet markerar en ny start för oss, liksom det gjorde för Jesus. Dopet förknippas även för oss med mottagandet av Guds Ande och kallelsen att stå till Guds förfogande.

… att förlåtas

I Apostlagärningarnas skildring av den första pingstdagen säger Petrus: ”Omvänd er och låt er alla döpas i Jesu Kristi namn, så att ni får förlåtelse för era synder.” (Apostlagärningarna 2:38) Här är syndernas förlåtelse en konsekvens av själva dophandlingen. Guds förlåtelse råder det ingen tvekan om, men den förutsätter att vi vänder oss till Gud och bekänner vår synd.

Syndabekännelsen och förlåtelsen hänger samman. Innan vi ens hunnit be om förlåtelse, har vi löftet att vi kommer att bli förlåtna. Ordningen är viktig, insikten om Guds gränslösa kärlek kommer först, syndabekännelsen sedan. Även om ordnings-

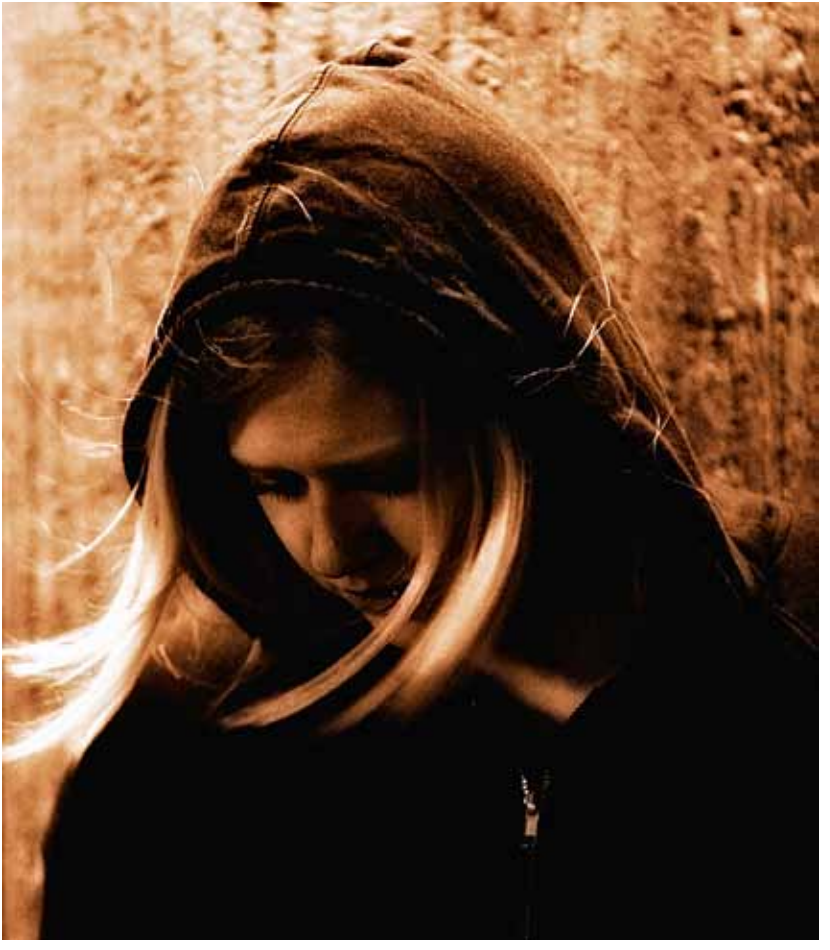

följden i gudstjänsten varierar visar dopet att tillhörigheten till Gud kommer först och som en konsekvens av den samhörigheten finns förlåtelsen.

Genom syndabekännelse och förlåtelse befrias vi från det som tynger, så att vi utan att behöva förställa oss kan ge oss i kast med de utmaningar som livet ställer oss inför. Det är mycket som hindrar oss att göra det goda som vi vill – och vi känner oftast väl till det. Dopet har gett oss ett mönster som visar att varje gång vi faller, kan vi resa oss igen med Guds hjälp.

Petrus tal den första pingstdagen fortsätter med orden: ”Då får ni den heliga anden som gåva.” (Apostlagärningarna 2:38) I Johannesevangeliet kallas Anden Hjälparen; ”han skall lära er allt och påminna er om allt som jag har sagt er”, säger Jesus (14:26). Anden påminner oss om förlåtelse, nåd och befrielse. Löftet innebär inte att vi kan undgå livets svårigheter och misslyckanden. Däremot innebär det att Gud lovat att aldrig överge oss.

… att ha ett uppdrag

Dopet ger oss tillhörighet till kyrkan. Alla döpta har uppdraget att överräcka evangeliet till andra i ord och handling. När vi som bäst behöver bli påminda om att Gud förlåter, upprättar och ger nya möjligheter är vi sällan i gudstjänsten. Evangeliet behöver vi räcka till varandra i vardagen. Därför behövs alla döptas engagemang.

Vi inlemmas i församlingen. Men det betyder inte att vi ska stanna kvar inne i kyrkobyggnaden eller att församlingen finns

främst för sin egen skull. Kyrkan finns visserligen i världen genom sina officiella företrädare och sin verksamhet, men framför allt finns kyrkan i världen genom att vi som döpta lever våra liv där. Ansvaret är en del av dopets rikedom.

Unga och vuxna som döps bärs inte fram utan går själva. De har fattat ett beslut och tagit ställning. Vi kan möta dem genom att lyfta fram att Gud vill ta dem i anspråk och att dopet innehåller uppdraget till alla döpta att vara med och bygga Guds rike. Detta är ett centralt motiv i dopet som relaterar till den vuxnes och kanske framför allt till tonåringens situation. Evangelium handlar också om att var och en behövs.

Gud verkar i världen genom alla människors ansträngningar att stärka det goda och begränsa det onda. De döpta ska med sina olika resurser delta i byggandet av samhället. Det är inte bara genom våra böner som vi fullgör de döptas uppdrag, utan genom vardagslivets många små och stora handlingar.

Det uppdrag vi får i dopet att verka för det goda livet är ett ganska undanskymt motiv i vår tradition. I en av doppsalmerna sjunger vi om Guds stora famn som omsluter oss (Svensk psalm 381). Eftersom den tryggheten finns är uppdraget desto mer levande. Det kristna livet kan inte enbart levas i den trygga famnen. Dopet motiverar oss också att finnas i den ”värld där stora risker väntar” (Svensk psalm 288).

Kallelsen till Guds rike är också en kallelse att svara på medmänniskans behov och att stå på de svagas sida. Bergspredikans ord om att gå en mil extra och att ge också sin mantel till den

som kräver att få skjortan (Matteusevangeliet 5:40–41), pekar mot höga ideal att sträva efter trots att fullkomningen ligger bortom vår horisont. Men det händer dagligen, även om vi inte tänker på det, att rättfärdigheten förverkligas. Utan detta skulle vi inte överleva. Vi är beroende av Guds godhet och att den finner sina vägar till oss genom våra medmänniskor. I dopgudstjänsten säger prästen efter korstecknandet ”Jesus Kristus den korsfäste och uppståndne kallar dig att vara hans lärjunge”. I dopet mottar vi kallelsen att ställa oss i Guds godhets tjänst.

… att leva i och av nåd

Begreppet nåd är ett nyckelord i kristen tro. Det är centrum i evangeliet, enligt luthersk tradition, att vi inte kan återupprätta relationen till Gud av egen kraft, utan att det är Gud som rättfärdiggör oss.

> Ty av nåd är ni frälsta genom tron, inte av er själva,
> Guds gåva är det. (Efesierbrevet 2:8)

Att vi lever av nåd betyder att vi får mer än det vi har rätt till. Varken prestation eller konsumtion ger oss liv. Vi lever av det vi får mer än av det vi gör eller äger. I en situation av skuld innebär nåd att straffet uteblir. Vår synd skiljer oss från Gud, men Gud återupprättar relationen med oss. Det är också nåd att Guds kärlek inte sätter några gränser, att det inte finns något som kan hindra den.

> Ty jag är viss om att varken död eller liv, varken änglar
> eller andemakter, varken något som finns eller något
> som kommer, varken krafter i höjden eller krafter
> i djupet eller något annat i skapelsen skall kunna
> skilja oss från Guds kärlek i Kristus Jesus, vår herre.
> (Romarbrevet 8:38–39)

Det juridiska perspektivet på nåden smälter samman med vissheten om Guds kärlek i talet om Guds förekommande nåd, den nåd som kommer före våra beslut och prestationer. Vi döper spädbarn i tillit till den förekommande nåden. Precis som barnet bärs fram till dopet, bärs vi alltid av Guds nåd. Det ser lite annorlunda ut när den som ska döpas själv går fram till dopfunten. En ung människa har redan en historia som innehåller utveckling och förhoppningar, men också misslyckanden, tillkortakommanden och skuld. Men förutsättningen, att vi alltid kan lita på att Gud förlåter, är densamma. Att bli buren är en nåd som vi har anledning att be om många gånger i livet. Alla behöver vi ibland bäras av andra.

Nåden är också en kraft som hjälper oss att gå. Den frihet vi får i Kristus ger oss förmågan att gå framåt med glädje och kraft i steget. Gud älskar oss oberoende av våra prestationer och ägodelar, men gläder sig också när vi tillvaratar våra gåvor, efter Kristi förebild, var och en på sitt sätt.

… att vara välsignad

Dopet är både en trygghet och en utmaning, men i utmaningen bärs vi av välsignelsen. Dopgudstjänsten börjar med Guds inbjudan till gemenskap och slutar med välsignelsen som ett uttryck för att Gud vill vara med oss på alla våra vägar. Välsignelsen är förankrad i det förbund som Gud sluter med var och en som döps. Genom dopet kan vi lita på att vi kommer att bli bevarade hos Gud vad som än händer. Den vissheten kan göra oss modiga och lugna. Dopet ger oss en beredskap att möta förändring och känna förväntan inför det främmande. Dopets välsignelse påminner oss om att vi är sedda och älskade. Guds ansikte är vänt till oss. Det gäller också när vi hamnar utanför gemenskapen och när vi har svårt att se oss själva i ögonen.

Vi som blivit välsignade har uppdraget att ge välsignelsen vidare.

> Löna inte ont med ont eller skymf med skymf, utan tvärtom: välsigna. Ty ni är själva kallade att få välsignelse.
> (Första Petrusbrevet 3:9)

Välsignelsen vilar inte, den är ett flöde som tjänar livet. Dopet för oss nära Gud och nära varandra. Det är en välsignande kraft i livet. Dopet är en bekräftelse på att Guds välsignande kraft ges åt den som döps. Vid varje dop läses Matteusevangeliet 28:18–20 som slutar

> … jag är med er alla dagar till tidens slut.

III Dopseden idag

Dopmotiven som vi lyft fram här har genom tiderna uttryckts och kombinerats på olika sätt. För hundra år sedan diktade psalmförfattaren Emil Liedgren så här om dopet:

> Här den ström går fram vars flöden
> giva glädje åt Guds stad.
> Jesu Kristi dop till döden
> är det nya livets bad.
> Nya mänskor, Sonen lika,
> klädda i hans renhets skrud,
> vill du dana av oss, Gud.
> (Svensk psalm 378:4)

På 2000-talet kan det låta så här med Eva-Maria Lindbloms ord:

> Vid dopets källa har du stämt möte
> och vi kommer med vår längtan
> – för att kläs i nya kläder,
> för att nämnas vid vårt sanna namn.

Du tar emot oss och sänder ut oss,
allt med samma stora tillit,
och vi dör med dig och uppstår
till det nya liv som aldrig dör.

Ur vattnet stigen, av vinden famnad,
står din människa i världen.
Varje dag hon bärs av löftet:
Du är min och jag finns nära dig.
(Psalmer i 2000-talet 898)

Vi förstår alla dopet mot bakgrund av vår tid och vår historia. Det gäller i lika hög grad dopfamiljerna som den övriga församlingen. För många föräldrar gäller frågorna inför dopet när och var det ska ske. Men för fler är den första frågan om man ska låta döpa sitt barn över huvud taget och i så fall varför. Det får konsekvenser för hur församlingen behöver tala om dopet och hur vi bjuder in till det.

Det är i församlingens vardag som vi ser konkreta exempel på förändringar i vår tid. När vi reflekterar över dem ser vi att de har en historia och ingår i större sammanhang. Svenska kyrkan har gått från statskyrka till fri folkkyrka och vi har förändrade regler för medlemskap. Vi framstod en gång som kyrkan i Sverige, den svenska kyrkan, men har nu utvecklat en större medvetenhet om att vi är en del av ”en helig allmännelig kyrka” som framträder som olika kristna trossamfund. Andra religiösa

bekännare har också en tydligare plats i samhället än tidigare. Idag går det att finna bekännare till de allra flesta religioner här. Den förändring som ofta kallas sekularisering har lett till att individualismen har vuxit sig starkare. Dessa förändringar genererar nya frågor kring dopet.

Medborgare och medlemmar

Idag tillhör ungefär 6 600 000 människor Svenska kyrkan, det vill säga 70 procent av befolkningen. Siffran minskar men inte alls i samma takt som många befarade då relationerna mellan staten och kyrkan förändrades vid årsskiftet 2000. Förändringen fick betydelse också för dopet. Som statskyrka var Svenska kyrkan en viktig kanal för statsmaktens inflytande över befolkningen. Alla skulle döpas inom åtta dagar efter födelsen enligt 1686 års kyrkolag och ända fram till 1996 blev man automatiskt medlem i kyrkan om någon av föräldrarna var medlem. De olika stegen mot relationsändringen innebar att skillnaden mellan att vara medborgare och tillhöra Svenska kyrkan successivt blev tydligare.

Under andra halvan av 1900-talet blev det också allt tydligare att vårt medlemsbegrepp inte överensstämde med praxis i den världsvida kyrkan. Kyrkornas världsråd och Lutherska världsförbundet framförde önskemål om en förändring i vår kyrka, så att dopet fick en tydligare ställning som grund för kyrkotillhörighet.

1996 infördes därför nya regler för medlemskap i Svenska kyrkan. Kyrkotillhörigheten blev knuten till dopet, även om barn

fortfarande kan bli medlemmar genom att deras föräldrar anmäler dem. Teologiskt sett är ett sådant medlemskap ett steg på vägen mot dop.

Den nya situationen innebär att vi behöver reflektera mer över frågan hur och när vi bjuder in till dop. Detsamma gäller hur vi informerar och ger kunskap om dop. Det som för oss ofta är självklart behöver kläs i ord. Det finns många frågor som man behöver hålla levande i församlingen. Vad innehåller dopets gåva? Vad betyder det att vara medlem i en kyrka, i just Svenska kyrkan? Hur bjuder vi in de barn som är medlemmar men ännu inte döpta? Hur levande är dopet i församlingens liv? Hur talar vi om vårt eget dop?

Det ekumeniska landskapet

Ekumenisk öppenhet är självklar för Svenska kyrkan. Vi samarbetar över samfundsgränser både lokalt och nationellt, i gudstjänster och gemensamma uttalanden. Ekumeniken bejakar den mångfald som finns i kristenheten samtidigt som kyrkorna eftersträvar enhet. Den rymmer både spänningar som utmanar gemenskapen och engagemang som håller den samman. Kring dopet råder förhållandevis stor enhet, trots skillnader. Detta har delvis att göra med det faktum att vi döps in i Kristi världsvida kyrka och samtidigt in i ett lokalt sammanhang inom ett specifikt samfund.

År 1982 gav Kyrkornas världsråd ut ett gemensamt dokument om dop, nattvard och ämbete, det så kallade BEM-dokumentet

efter den engelska titeln *Baptism, Eucharist, Ministry*. Under de snart trettio år som gått sedan dess har mycket förändrats, men ur de flesta aspekter är BEM-dokumentets inriktning fortfarande giltig. Vi förstår alla dopet som grund för kristen tro. En person som är döpt ska inte omdöpas vid övergång till ett annat samfund. Detta överensstämmer med traditionen i vår kyrka. En person är döpt, oavsett i vilket samfund dopet skedde, så länge det skett i vatten i den treenige Gudens namn.

År 2011 sände Kyrkornas världsråd ut en studietext till medlemskyrkorna, *One Baptism: Towards Mutual Recognition*. Kyrkorna utmanas där att ta ytterligare steg för att erkänna varandras dop. Samtidigt är skillnaderna påtagliga. Spädbarnsdop anses ofta vara oförenligt med en baptistisk dopsyn, där den personliga bekännelsen är en förutsättning. Den tradition av barnvälsignelse som finns till exempel inom Svenska Missionskyrkan är å andra sidan inte möjlig att tillämpa inom Svenska kyrkan. Vi välsignar givetvis barnen i samband med andakter och gudstjänster, men inte som en särskild akt. Det hindrar inte att vi söker oss fram mot allt större enhet och, där det inte är möjligt, ömsesidig respekt för olikheterna.

Ekumeniken uppfordrar oss att både profilera vår egen dopsyn och samtidigt understryka det som förenar oss med andra kyrkor. Svenska kyrkan är ett av många kristna sammanhang i Sverige. Hos oss känner många sig hemma. Vi värnar barndopet som ett uttryck för Guds förekommande nåd. Vi ger utrymme för människor att växa i tron i sin egen takt och på sitt eget sätt.

Våra medlemmar har olika nära till det gemensamma gudstjänstfirandet och alla tas på lika stort allvar. Även här finns det frågor att diskutera i församlingen. Hur är vi en ständigt inbjudande – missionerande – gemenskap, dit det är lätt att anknyta och återknyta och dit det är naturligt att återvända?

Religiös mångfald

Religiös mångfald är inget nytt, inte heller i Sverige. Inte minst judiska bekännare har funnits här under lång tid. Att vara svensk är inte det samma som att vara kristen. År 1951 blev det lagligen möjligt att lämna Svenska kyrkan utan att tillhöra någon annan kyrka eller något annat samfund och vi fick fullständig religionsfrihet. Detta skedde ungefär samtidigt som Sverige på allvar började utvecklas till ett mer mångkulturellt och mångreligiöst samhälle. År 2010 var 15 procent av Sveriges befolkning född i ett annat land och många av dem tillhör en annan religion än den kristna. Människor har kommit från andra länder med förhoppningar och visioner, de har fört med sig sitt sätt att leva, sina berättelser och traditioner. Svenska medborgare flyttar utomlands och återvänder med nya och annorlunda perspektiv. De har med sig erfarenheter från andra kyrkor och samfund och har sett andra sätt att hantera förhållandet mellan religion och samhällslivet i övrigt.

Att vi döper i en miljö där andra religioner finns närvarande ställer oss inför en mängd avgöranden, där vi behöver finna balans mellan att vara tillmötesgående och att vara trogna vår egen

tradition. Vi ska vara öppna för att människor kan vilja lämna sin religion och konvertera till kristendomen, men vi ska samtidigt vara varsamma med andras tro. Det är också viktigt att låta församlingsgemenskapen öppna sig mot dem som inte kan dela den fullt ut, till exempel i familjer där föräldrarna tillhör olika religioner. I dessa familjer kan barnet få tillgång till flera religiösa sammanhang och dopet i vår kyrka kan också vara ett alternativ, om föräldrarna så önskar. I ett kommande biskopsbrev tar vi upp detta ämne till fördjupad diskussion.

Några frågor att diskutera i församlingen är: Vilka andra religionsbekännare möter vi i församlingsarbetet och hur bereder vi plats för dem? Vad svarar vi föräldrar som undrar om barndopet är förenligt med religionsfriheten?

Sekularisering och individualisering

Under lång tid har Sverige betraktats som ett sekulariserat samhälle med en stark betoning av individen. Inte något av begreppen *sekularisering* och *individualisering* är entydigt och lättdefinierat och den vetenskapliga debatten kring dessa fenomen är därför omfattande. En tolkning är att folkhemstanken paradoxalt nog bidragit till individualiseringen genom att det gemensamma blivit en statlig angelägenhet som frigjort den enskilda från ansvaret för familjen och gemenskapen. Var och en har kunnat inrikta sig på sin egen utveckling.

Sekulariseringen följer ett liknande mönster. Religiösa auktoriteter och gemensamma bilder ersätts av individuella tolkningar

av tillvaron. Detta innebär inte att religionen trängs undan, utan snarare att den ändrar karaktär och blir ett uttryck för individens val. För en del människor som inte har egen kontakt med religiöst liv framstår religionen som något förlegat. Ibland ser eller hör man kristen tro avvisas med hänvisning till att det är orimligt att ”tro på Adam och Eva”. Den levande kristna skapelsetron med ett integrerat naturvetenskapligt betraktelsesätt är okänd för många.

Denna utveckling påverkar oss på många sätt. Även när det kan se ut som om familjen låter döpa sitt barn av tradition, kan vi ofta räkna med att den gjort ett aktivt val. Det innebär att vi har anledning att vara tydliga med dopinbjudan och dopinformation också där dopseden är stark.

En viktig uppgift i framtiden är att bearbeta frågan hur församlingen hanterar sekularisering och individualisering i relation till sitt dopuppdrag. Vi behöver diskutera hur vi kan bejaka synen på tron som en individuell angelägenhet samtidigt som vi värnar det gemensamma. I detta ligger insikten att motiven för dop ofta är mer reflekterade än vad som först syns. Församlingens uppgift är att koppla samman den tro som redan finns där med kyrkans tro och tradition.

Vi behöver också ha aktuell kunskap om hur dopseden ser ut i den egna församlingen och visa omsorg om relationen till nyblivna föräldrar och till de nydöptas familjer. En viktig fråga att ställa är: hur tar vi till vara de möjligheter som ges då kristen tro kan introduceras på nytt?

IV Teologiska frågor om dopet

Få teologiska frågor är nya, de flesta har både ställts och besvarats tidigare, men nu är det vi som ställs inför dem och som måste söka gemensamma svar. Så är det även när det gäller dopets teologi. Dopet är en engångshandling, men det har en given fortsättning som uttrycks i dopbefallningens dubbla uppmaning: döp och lär! Dopet är ett löfte från Gud att ge nytt liv efter varje motgång, ända in i döden. Att lita på det är att tro. Därför är det viktigt att den som är döpt får veta vad detta löfte innehåller.

Vad betyder det att dopet är ett sakrament?

Enligt Martin Luther kännetecknas ett sakrament av att Guds ord och löfte knyts till ett jordiskt tecken. I boken *Om kyrkans babyloniska fångenskap* begränsar Luther sakramenten till två eller tre: dop, nattvard och eventuellt bot, i stället för den katolska kyrkans sju. Det bygger dels på att Paulus framhäver dessa två handlingar som grundläggande för Guds folk (Första Korinthierbrevet 10), dels på att dessa två, dop och nattvard, har tydliga kopplingar mellan vatten, vin och bröd å ena sidan och

Guds löften om räddning, upprättelse och tillhörighet å den andra. Reformatorernas dopuppfattning skilde sig inte mycket från den medeltida katolska och även idag är den ekumeniska samstämmigheten kring dopet stor.

Jesus själv döpte inte någon. Jesus döptes inte heller själv på samma sätt som vi, även om hans kallelse och dop är nära förbundna med våra dop och vår kallelse. Det är först efter uppståndelsen han ger oss uppdraget att gå ut i hela världen, göra alla folk till lärjungar och döpa dem i Faderns och Sonens och den heliga Andens namn. Det är på grund av detta uppdrag som vi talar om dopet som ett sakrament instiftat av Kristus. Dopet är förbundet med Jesu död och uppståndelse och därmed med den kristna gemenskapen, församlingen och kyrkan.

Man kan skilja mellan tecken, symbol och sakrament. Ett tecken har inte någon given betydelse. Man måste komma överens om vad det betyder. Att triangelformade vägmärken varnar och runda uttrycker förbud är resultatet av beslut. Det finns inget inre samband mellan form och innehåll. Symboler har på ett annat sätt del i det de betecknar. Vigselringar är till exempel symboler som är så nära förknippade med äktenskapets ingående att det upplevs svårt att tappa sin ring. Äktenskapet består givetvis utan ringarna, men symbolen har en betydligt starkare funktion än ett tecken. Sakrament är heliga handlingar som åstadkommer vad de lovar. Handlingens helighet kommer av att vi tror att det är Gud som verkar genom den. Ett sakrament förmedlar nåd. Det är därför mer än en symbol och betydligt mer än ett tecken.

När vattnet hälls i dopfunten är det synligt för alla som är där. Det plaskar, skvätter och porlar. Men det rena och friska dopvattnet behöver också tydas med ord. När vi säger att dopet sker i Faderns och Sonens och den helige Andes namn, det vill säga att det är Gud som döper, och när vi förkunnar den nåd som detta innebär blir dophandlingen ett sakrament. Det förbinder oss med Jesus: hans födelse i Betlehem, dopet i Jordan, kampen för Guds rike, förverkligandet i ord och handling av kärlek och nåd, umgänget med dem samhället förkastat, förräderiet mot honom och avrättningen, häpnaden och glädjen när han kommer till lärjungarna uppstånden från de döda och öppnar vägen till ett liv som inte dör.

Måste man vara döpt för att bli frälst?

Tron på Guds omsorg om alla människor kan bära oss långt, men den som är döpt har en påtaglig grund för att tro att det löftet gäller just henne eller honom. Det är en handling som sker i Guds namn. Det är Gud som döper. Genom dopet återupprättas skapelsen. Vi tas inte ut ur livet utan återförs till det.

Vi tror att Gud älskar alla människor och vill oss väl, men i dopet ges löftet om en obruten relation till Gud. Dopet ger nåd, kraft och uppgifter. Dopet är inte någon försäkring i traditionell mening, som lovar gottgörelse för en skada, däremot är det en försäkran om att Gud inte överger oss. Det invaggar oss inte i den falska tryggheten av att inget ont kan hända om vi bara sköter oss. Men dopet ger ett löfte som jag annars inte fått, ett

löfte att Gud räddar mig genom allt ont och till sist genom döden in till nytt liv.

I en dikt jämför Jesper Svenbro dopet med att få ett nytt seende. Dopet ger oss ”färgerna” med vilka vi upptäcker livet.

> Min själ hade varit ett ofärgat stycke tyg.
> Genom dopet fick jag de ”färger”
> med vilka jag upptäcker världen …
> (Ur *Akvarellmålning med dubbel regnbåge*)

Dopet förbinder oss med den första påskdagen. Att söndagen är vår gudstjänstdag framför andra är en konsekvens av att den första påskdagen var en söndag. Den är också vilans dag och enligt kristen tradition den första dagen i veckan. Vilan kommer först, arbetet sedan. Så är det också med dopet. Vi döps först och sedan blir vi tagna i tjänst.

Alla människor är skapade till Guds avbild. Vi tillhör Gud redan som födda. I Psaltaren uttrycks det fysiskt.

> Du skapade mina inälvor,
> du vävde mig i moderlivet.
> Jag tackar dig för dina mäktiga under,
> förunderligt är allt du gör.
> Du kände mig alltigenom,
> min kropp var inte förborgad för dig,
> när jag formades i det fördolda,

när jag flätades samman i jordens djup.
Du såg mig innan jag föddes,
i din bok var de redan skrivna,
de dagar som hade formats
innan någon av dem hade grytt.
(Psaltaren 139:13–16)

Vad är det för skillnad mellan att vara född och att vara döpt, mellan skapelse och frälsning? Den kristna övertygelsen att vi är skapade av Gud innebär att vi hör samman med Gud. Samtidigt finns avståndet där. Världen är ingen fullkomlig plats, här finns en tydlig brustenhet. Men vi tror att den skadade skapelsen är läkt genom Jesus Kristus, något som kan uttryckas med orden: redan nu men ännu inte. Redan ser vi tecken på läkedom och helhet, men vi ser ännu inte godheten fullbordad. Vi tror att det godas seger över det onda – vilket sker oftare än vi ibland tänker på – är ett mönster som visar att det goda är starkare och att inget mörker kan bli så stort att det utsläcker ljuset. Dopets tolkning av livet besvarar frågan om framtiden.

Dopet i vatten och Ande är en andra födelse, en parallell till den första livgivande födelsen. Det står också som en trotsig kontrast mot allt det som följer av att vi är del av en brusten och ofullkomlig skapelse. Den som är döpt kan lita på att tillhöra Guds rike vad som än händer. Vi tror att det goda inte bara är tillfälliga lindringar i eländet utan tecken på att Guds rike är på väg. Det innebär att vi alltid har skäl att lägga större vikt vid det som upprättar och befriar än vid det som hotar.

Gud verkar i hela sin skapelse och använder alla människor som redskap. Som döpta är vi kallade att leva och verka som kristna i hela skapelsen, inte bara inom kyrkans väggar. Glädjen över löftet att vi får tillhöra Gud vad som än händer, kan öppna oss för livet på ett mer förbehållslöst sätt. Vi har inte tagit emot dopet för att bygga en sluten gemenskap av dem som är lika, utan för att ta del i Guds avsikt att rädda hela världen, alla folk och hela skapelsen. Kyrkoordningen påminner om att kyrkans uppdrag är att förkunna evangelium för att människor ska komma till tro på Jesus Kristus och leva i denna tro, för att en kristen gemenskap ska skapas och fördjupas samt för att Guds rike ska utbredas och skapelsen återupprättas. Allt detta hör samman. Frälsningen finns för skapelsens skull.

Det finns alltså ett nära samband mellan skapelsen och frälsningen, men de är inte identiska. Födelsen ger oss livet men ett liv som är hotat och slutar med döden. Dopet ger oss löftet om evigt liv. På frågan om dopet därför är nödvändigt för frälsningen kan vi bara svara att dopet är den gåva Gud gett och som kyrkan fått uppdraget att ge vidare. Dopet ger en kristen ett löfte som andra inte har. Det är allt. Men det är ganska mycket. Samtidigt tror vi att Gud står i relation till hela sin skapelse, inte bara till de döpta. Vi tror att Guds omsorg om varje människa, om mänskligheten och hela skapelsen, är gränslös.

Vad säger dopet oss om synd och arvsynd?

Frågan om syndens makt engagerar många. Hur vi än bär oss åt, hamnar vi förr eller senare i syndens verklighet. Vi är fångade i tillvarons brustenhet. Vi är, som Martin Luther underströk, samtidigt både syndare och rättfärdiga, *simul justus et peccator*. Denna erfarenhet har fått nedslag i läran om arvsynden. En del anser föreställningen om en arvsynd otidsenlig, andra anser den omistlig. Det första motivet vi behandlade, att vi dör och uppstår med Kristus, är ett sätt att förhålla sig till synd som så att säga går i arv. Vi är från vårt första andetag påverkade av andras förtjänster och misslyckanden och delar på det viset den dubbelhet som kännetecknar all mänsklig existens. Ur denna synvinkel är även det lilla barnet utsatt för ”mörkrets makt” och drabbad av det som i en av våra syndabekännelser beskrivs som ”världens bortvändhet från Gud”. I den gällande dopordningen uttrycks denna tanke i befrielsebönen: ”Gud, du som ensam räddar från allt ont, befria NN från mörkrets makt …” och i en valbar dopbön där vi ber att ”de som nu skall döpas i detta vatten blir renade från syndens skuld”.

Teologin om barnen och synden har varierat. Länge sågs barnet som i grunden syndigt, som utlämnat till undergång om inget gjordes. Hos kyrkofadern Augustinus (354–430) kopplades den uppfattningen samman med synen att sexualiteten hörde till livets mörka sidor. Pendeln svängde med inträdet av moderniteten och barnet sågs som oskyldigt. Inom teologin har båda hållningarna problematiserats. En människosyn som ger utrymme

åt både människans förmåga och brister och hennes delaktighet i syndfulla strukturer, som hon är offer för och/eller delaktig i, har eftersträvats. Synden är inte ett biologiskt men likväl ett reellt fenomen.

En del tror att fler skulle vilja döpa sina barn eller själva bli döpta om vi talade mindre om synden som grundförutsättning i livet. Ändå hör ondska och synd till livets verklighet. De måste finnas med i ett dopritual som har med livets seger över döden att göra. Dopet innebär inte bara att vi bekräftar glädjen över livets under, det erbjuder också löften om förvandling och nya livsmöjligheter.

Om arvsyndsläran inte uppfattas som en tolkning som handlar om hur synden och skulden förs över till den enskilda människan från generation till generation, utan tolkas som ett uttryck för den ena sidan av en grundläggande spänning i tillvaron, kan den fortfarande ge viktiga tolkningsmöjligheter för livet. I dopet tecknar prästen korset på dopkandidaten. I framtiden ska Kristus finnas i tankar, tal och hjärta. Vi ber att det goda ska få överhanden, trots att livet alltid möter oss i sin blandning av gott och ont. Detta gäller hela personens liv. Alla dagar som kommer och som vi vet så lite om är omslutna av Guds omsorg genom dopet. Dopet lockar oss att lita till det godas makt.

Vilket är sambandet mellan dop och tro?

Dopet är på ett sätt en enkel handling. I Lilla katekesen ställer

Martin Luther frågan hur vatten kan göra så stora ting. Svaret blir:

> Vatten gör naturligtvis ingenting i sig, utan Guds ord som är med och i vattnet, och tron som litar på detta Guds ord som är förbundet med vattnet.

Det handlar alltså om vattnet, Guds ord och tron som hör oupplösligen samman i dophandlingen. Utan Guds ord är vatten bara vatten och den som tror på Guds ord och löfte får del av allt det som dopet ger.

Dopet hör samman med den kristna tron och bekännelsen. Dopet är en gåva från Gud och med vår tro tar vi emot gåvan. När en ung person eller en vuxen döps är trosbekännelsen en integrerad del av dopet. När ett barn döps kommer den personliga bekännelsen senare. Oavsett vid vilken ålder man döps, är den personliga tron något som växer när den ges tillfälle att växa. Man blir inte färdig med tron, man har att göra hela livet med att öva sig i tillit till Gud som ständigt på nytt visar sin trofasthet.

Vi döper för att vi har fått uppdraget att döpa. Dopet är början på den kristna livsvägen. I vår tradition är vi försiktiga med att ställa krav på vilka kunskaper om kristen tro dopföräldrarna bör ha, eftersom de riskerar att skymma att vi förstår dopet som en gåva från Gud. Längtan efter dopet uttrycker en insikt om vad dopet är. Den kan och behöver sedan fördjupas. Vi döps till en tro och den apostoliska trosbekännelsen som läses vid varje dop uttrycker den tron som kyrkans kollektiva självförståelse.

Det är en gemensam uppgift för alla kristna att tillsammans växa i tro. Därför är det viktigt att ge utrymme för dialog, där alla får bidra med sina insikter i tron och sin erfarenhet av hur Gud bär och ger styrka. Som döpta blir vi delaktiga i en tolkningstradition, vi tar emot den och vi ger våra bidrag till den. Vi får berätta om våra liv i ljuset av dopet för att vi som personer och som församling ska kunna ana mer av Guds rike.

Vi döper människor i alla åldrar. Alla dop uttrycker samma teologi – att Gud av nåd sluter in oss i sin famn och kallar oss till ett liv i gemenskap med Gud, varandra och resten av skapelsen. Vare sig det är ett barn som blir buret eller en vuxen som själv går till dopet, bekänner vi att det är Gud som handlar med den som döps. Kristen tro kommer till uttryck i vår tillit till dopets löfte och bekännelsen till den uppståndne Kristus som vi förenas med genom dophandlingen.

I baptistiska traditioner förekommer inte barndop. Däremot tar många baptistförsamlingar emot barndöpta personer som fullvärdiga medlemmar. Genom den ekumeniska rörelsen har skillnaden mellan olika dopsyner fått allt mindre betydelse samtidigt som insikten om att det finns ett enda dop växt. På dopets grund har splittringar och strider, som haft sitt upphov i att skillnad gjorts mellan kristna på grund av kön, ras och klass, kritiserats. Dopet har allt tydligare blivit det som förenar alla kristna.

V Att döpa

Det är en glädje att få döpa och vara med när ett nydöpt spädbarn tas emot av släkt och vänner. Dopföljet kan vara stort och omfatta flera generationer. Det var enbart i 20 av Svenska kyrkans 1467 församlingar som det inte ägde rum något dop år 2010, vilket visar att dopseden på många sätt är stabil men också skör. Därför behöver vi vara noga med att göra dopet tillgängligt och vara beredda på att ge argument för att man ska låta döpa sitt barn eller själv bli döpt. Vi behöver sänka trösklarna för dop av äldre barn, ungdomar och vuxna. Men framförallt behöver vi arbeta, såväl inåt som utåt, med att väcka nyfikenheten kring och lusten för dop. I detta avsnitt tar vi upp några mer praktiska frågor.

Det ska vara lätt att finna vägen till dopet. Kyrkans sätt att förbereda människor för dop har skiftat. Den traditionella placeringen av dopfunten längst ner i kyrkan, just när man kommit in genom dörren, ger perspektiv på dopförberedelserna. Berättelsen om den etiopiska hovmannen (Apostlagärningarna 8) visar att vägen mellan en persons önskan att bli döpt och själva dopakten kan vara kort. Hovmannen läser ur profeten Jesajas bok, träffar Filippos och ber honom om vägledning. Filippos berättar om Jesus och hovmannen frågar: ”Vad är det som

hindrar att jag blir döpt?” Vi tror att detta är en viktig hållning i vår tid – att öppna vägen till dopet med lätt hand och sedan erbjuda en tydlig väg mot fördjupning.

Dop och undervisning

Dop och undervisning hör samman och har gjort så sedan kyrkans första tid. Det finns beskrivet hur dopet skedde på påsknatten efter att de som skulle döpas skrivits in vid fastans början och under de mellanliggande veckorna undervisats i bibelkunskap och morallära. Vi har gått över tider när dopundervisningen framförallt legat på familjen för att vid reformationen läggas i församlingens händer. I kyrkoordningen står det om församlingens ansvar.

> Församlingen ska erbjuda dopundervisning till dem som
> är bosatta i församlingen och tillhör Svenska kyrkan.
> En sådan undervisning i Svenska kyrkans tro, bekännelse
> och lära ska alltid föregå ungas och vuxnas dop.
> (19 kap. 6 § i kyrkoordningen)

Tidsföljden kan variera. De som döpts som spädbarn ska senare erbjudas undervisning som dopuppföljning. De som vill döpas som unga eller vuxna ska, enligt kyrkoordningen, undervisas först. Förenklat kan man säga att församlingar brukar ha tre typer av dopundervisning. Den första sker i församlingens barnverksamhet, den andra sker i konfirmandverksamheten och den tredje i olika former av vuxenundervisning.

I framtiden behövs ännu mer flexibilitet när det gäller former för dopundervisning. Svenska kyrkan är det samfund som döper flest vuxna i Sverige (även om det numerärt är en mycket liten del av antalet döpta). I ett växande antal församlingar görs goda erfarenheter med vuxenkatekumenat eller liknande sätt att öppna ”vuxna vägar till tro”. På det viset kan vi också motverka den ålderssegregering som är alltför vanlig i vårt församlingsliv. Församlingen behöver ha en genomtänkt strategi för dopundervisning av vuxna – både döpta och odöpta.

Många församlingar lägger en stor del av sin budget i barnverksamheten. I öppen förskola, miniorgrupper, juniorgrupper och kyrkans övriga gruppverksamhet kan barns tankar om livet och kristen tro utvecklas och fördjupas. Det är viktigt att barnen får höra berättelser ur bibeln, lär sig kristna sånger, får be tillsammans med andra och möta människor som lever med sin tro. Samtidigt ska kyrkan ha låga trösklar så att många känner sig hemma i gemenskapen. Ofta finns gott om personal och bra lokaler. Trots goda yttre förutsättningar upplever de som deltar i det arbetet inte sällan att de arbetar avskilt från församlingens övriga verksamhet. Om församlingarnas verksamhet för barn ska fungera som dopundervisning för alla barn som döps, måste det också innebära att de personer som på olika sätt är verksamma i den själva bottnar i dopet för att de ska kunna fullgöra sitt uppdrag. Inte minst handlar det om utbildning men också om egen gudsrelation.

Den andra typen av dopundervisning finns för ungdomar som konfirmeras. Hela konfirmationstiden är dopundervisning, både för de spädbarnsdöpta och för dem som döps under konfirmationstiden. Praxis varierar när det gäller om dopen äger rum i början eller slutet. Man kan knyta an till den fornkyrkliga seden att döpa i påskgudstjänsten. Det kan också vara en god ordning att döpa tidigt under konfirmationstiden, så att alla kan fira mässa tillsammans.

Det är viktigt att komma ihåg att alla döpta har ett uppdrag att leva i och vittna om tron. Det allmänna prästadömet är centralt i vår kyrka och därför måste alla ges redskap att kunna ta ansvar för sin tro. En viktig grupp är föräldrar som kan behöva stöd i att ge sina barn dopundervisning. Barnen har rätt till att fortsätta att upptäcka sitt dops sammanhang: berättelserna, sångerna och gudstjänstens olika moment.

Dop och faddrar

När det gäller dop och dopuppföljning spelar faddrarna en viktig roll. De flesta som döps har minst en fadder. År 2010 hade 75 procent av alla döpta en fadder och hälften av de döpta hade två faddrar. Trenden tycks vara att vi går mot att de döpta får fler faddrar. År 2010 blev 90 000 personer faddrar till en nydöpt.

Faddrarna är hedersgäster vid dopet och har oftast konkreta uppgifter som att bära fram barnet, be en bön och tända dopljus. I fadderbrevet kan de läsa om sitt uppdrag, men de kan

behöva ytterligare stöd från församlingen i sin uppgift.

Faddern uppmuntras att uppmärksamma dopdagen och att berätta om dopets betydelse. Den som tar sitt uppdrag på allvar uppskattar säkert att få hjälp med detta. Den speciella relationen skapas just i dopet och av tradition förväntas faddern följa dopbarnets utveckling. En viktig uppgift som faddern har är att be för sitt dopbarn. Vi vet att många ber och genom att peka på förbönens möjlighet i samband med dopet kan vi hjälpa faddrarna att både utveckla sin egen tro och att finna en konkret väg för omsorg om dopbarnet. Det kan vara en god idé för församlingen att om möjligt följa upp kontakten med faddrarna vid olika tillfällen, inte minst vid konfirmationen, där de på olika sätt kan ges uppgifter.

När det finns personer som är viktiga för familjen, men som inte är döpta och därför inte kan bli dopfaddrar, finns det andra sätt att markera deras roll. I förbönen nämns vännerna och det finns utrymme för textläsningar som inte förutsätter att man delar den kristna tron. Med pastoralt omdöme kan både det kristna dopet värnas och personer som inte tillhör någon kyrka, men som står dopkandidaten nära, få en tydlig plats i gudstjänsten. Vi skriver mer om detta i ett kommande biskopsbrev.

Kyrkans och individens dop

Eftersom dopet bär på flera motiv kan svaren på frågan om vad som är det viktiga med dopet variera. Dopföräldrar har ett motiv medan kanske far- och morföräldrar har ett annat och

dopprästen ser ett tredje motiv. Dopet äger rum i ett möte mellan kyrkans och individens tro. Vi tar emot de nydöpta med kärlek och förväntan, eftersom det är vår tro att varje person är värdefull och både har sitt särskilda sätt att ta emot dopets gåva och sin unika uppgift i de kristnas gemensamma uppdrag.

I samtal inför dopet kan det uppstå en spänning mellan att låta det gemensamma och det individuella komma till uttryck. Detta förstärks av att individualiseringen är ett formande drag i vårt samhälle, medan gemenskapstanken är grundläggande för kristen tro. Inför dopgudstjänsten spelar de olika perspektiven roll när dopfamiljen ibland eftersträvar enskildhet, medan församlingen ofta vill att dopet ska ske i eller bidra till gemenskap.

Det är viktigt att se att individualiseringen inte i sig är en kritik av gemenskapens betydelse. Det handlar i första hand om att också i dopet få betona att varje människa är unik. Det kan finnas en önskan om att dopets utformning ska upplevas vara något speciellt för just detta tillfälle. På många sätt fungerar det i större utsträckning så vid begravningsgudstjänster. De sker inte i samband med församlingens allmänna gudstjänst. Dopen däremot sker ofta i gemenskap med andra dopfamiljer och inte sällan i eller i samband med huvudgudstjänsten, vilket begränsar den enskilda familjens möjlighet att prägla det som sker.

Trots detta finns det stora möjligheter att låta dopfamiljerna vara med och göra högtiden till något de känner blir speciellt och riktat till just dem. Bibeltexter kan till exempel med fördel läsas av dopfamiljernas anhöriga. Likaså kan föräldrar och

faddrar vara med vid handpåläggningen. Någon kan hälla vattnet i dopfunten och någon annan be en bön. Oftast är det inte antalet uppgifter som är det viktiga, utan att dopfamiljerna upplever att de är lyssnade till och tagna i anspråk.

Det grundläggande skälet för att värna att dopet sker i församlingens gemensamma kyrka är att det är fråga om ett kyrkogrundande sakrament. Samtidigt är andra dopplatser också möjliga. Dop i hemmet eller på annan plats kan vara ett alternativ som inte motsäger övertygelsen att det sker i församlingens mitt. Alla döpta är ju del av kyrkan och när vi samlas till gudstjänst i det lilla sammanhanget är det också församlingens gudstjänst. Vi använder samma ordning, dopljus, dopbrev och fadderbevis delas ut. Om kyrkvärden kan delta vid dop i hemmet understryks detta ytterligare.

Idag är dopet ofta förknippat med att ha en bjudning efter den fest som själva dopet är. Inte sällan är det en påkostad högtid dit många är inbjudna. Till viss del hänger denna utveckling samman med att vigseln ibland ersätts av dopet som den rit som konstituerar familjen. Vid det första barnets dop möts inte sällan de två släkterna för första gången. Även om relationen till kyrkans gemenskap kan upplevas försvagad genom fokuseringen av individen, är relationen till familjens, släktens och vännernas gemenskap snarast förstärkt. Det finns också en koppling mellan relationerna till kyrkan och dem som är med vid dopet, eftersom många, ofta de flesta, som är med på festen också tillhör de döptas gemenskap.

Det är bra att dopet förknippas med fest, glädje och gemenskap. Men de stora dopfesterna aktualiserar också praktiska frågor. Kommer utvecklingen mot alltmer påkostade bröllop också att gälla dopet? Hur kan vi stödja familjerna i utformningen av festen? Kan församlingen på andra sätt vara behjälplig när förväntningarna på dopet blir så stora att kostnaden för det upplevs som en börda? Hur kan församlingen vara familj för den som saknar familj? Hur kan man på olika sätt underlätta så att inte arrangemangen kring dopet blir ett hinder för att dop blir av?

Dop och nattvard

Alla döpta bjuds in till nattvarden som är gudsfolkets måltid. Dopet är det sakrament som för in oss i Kristi kyrka och nattvarden är den måltid som vi tillsammans får dela gång på gång. Relationen mellan dop och nattvard har emellertid blivit komplicerad i den pastorala verkligheten. Svenska kyrkan har gått igenom en nattvardsväckelse, på många håll firas mässa varje söndag. Än vanligare är mässa en vardagskväll i veckan. Nattvarden har i viss utsträckning blivit missionerande. Denna förändring sker samtidigt med minskningen av antalet dop. En konsekvens är att antalet personer som inte kan delta i gudstjänsten fullt ut ökar eller att praxis skiljer sig från läran genom att odöpta tar emot bröd och vin.

Under en gudstjänst är det naturligtvis varken tillrådligt eller möjligt för prästen att ta reda på om en person är döpt eller inte. Den som går fram till nattvarden ska inte få frågor eller bli avvisad. Men om prästen vet att en person inte är döpt bör hon

eller han aktivt söka ett tillfälle att föra ett samtal som präglas av pastoral klokhet och själavårdande omsorg och välkomnar personen ifråga att bli döpt.

Den förändrade situationen hanteras ibland på annat sätt. En del har bedömt att det är pastoralt klokt att inte längre fästa så stor vikt vid ordningen mellan sakramenten. Det viktiga är tron, menar man, inte att vara döpt. Men det är inte bibliskt att skilja tro och dop åt på det viset. Dopet är en handling som kyrkan fått i uppdrag att utföra och som är förbunden med löften som den döpta tar emot genom att lita på dem.

Vi menar att det finns starka skäl att hålla fast vid den allmänkyrkliga traditionen. Genom dopet blir vi delaktiga av Kristi död och uppståndelse, iklädda Kristus och infogade i Kristi kropp. Nattvarden behåller oss i och bekräftar den tillhörigheten kontinuerligt. Man behöver inte känna efter om man tror tillräckligt idag för att gå till nattvarden. Är man döpt i Jesu namn är man välkommen till hans måltid. Däri ligger en väsentlig del av dopets själavårdande betydelse. På min tro kan jag tvivla men inte på mitt dop.

> I dopet fattas inget, i tron fattas alltid något, för vi har att göra hela livet med att lära oss tro. Och det kan hända att man säger: Där har det funnits tro, men det gör det inte längre. Men om dopet kan man inte säga: Där har dopet funnits men det gör det inte längre. Nej, det står kvar.
> (Martin Luther: *Von der Wiedertaufe an zwei Pfarrherrn, 1528*).

Den som inte är döpt är välkommen att bli det. Den som önskar gå till nattvarden behöver därför beredas möjlighet till dop på ett sätt som inte gör att dopet verkar vara ett större, mer förpliktande, steg att ta än att fira nattvard. Vi behöver öppna vägen till nattvardsfirandet genom att underlätta steget till dopet för dem som längtar efter nattvarden. Vår undervisning ska vara tydlig och inbjudande. Vi behöver vara flexibla när det gäller undervisningens omfattning och karaktär, så att den som nästan inget vet om kristen tro får mer hjälp än den som lever närmare kyrkan.

Dop och konfirmation

Den förändrade situationen när det gäller dop och nattvard hänger nära samman med att konfirmationen sedan slutet av 1970-talet inte är den akt som ger tillträde till nattvarden. Alla som är döpta bjuds in att dela måltiden. Konfirmationstiden har nu rollen som dopundervisning och dopaktualisering, där konfirmanderna får kunskap om och får samtala om sådant som de var för små för när de döptes. Konfirmationen är en bekräftelse av dopet. Den bakomliggande teologin är att dopets gåva inte kommer portionsvis utan är fullödig redan från början. I kyrkoordningen har vi dragit konsekvensen av detta. ”Den som döps efter genomgången dopundervisning det år han eller hon fyller 16 år eller senare ska antecknas som konfirmerad” (22 kap. 3 § i kyrkoordningen).

Dopaktualisering är något som behöver ske på flera sätt, inte bara vid konfirmationen, och som behöver erbjudas kontinuer-

ligt till barndöpta, unga vuxna och vuxna. Den relation som tidigare fanns mellan konfirmation och vuxenblivande kan tillvaratas på ett annat sätt genom att dopet aktualiseras för dem som upplever att de är på väg mot ett nytt skede i livet, när man fyller 18, flyttar hemifrån eller själv blir förälder. Dopets karaktär av gåva och sändning betonas i konfirmationsgudstjänsten men bör också prägla andra former av dopaktualisering.

Att påminnas om sitt dop

> Är ni döpta in i Kristus har ni också iklätt er Kristus. Nu är ingen längre jude eller grek, slav eller fri, man eller kvinna. Alla är ni ett i Kristus Jesus. (Galaterbrevet 3:27–28)

> När Guds, vår frälsares, godhet och kärlek till människorna blev uppenbara, räddade han oss – inte därför att vi gjort några rättfärdiga gärningar utan därför att han är barmhärtig – och han gjorde det med det bad som återföder och förnyar genom den heliga anden. (Titusbrevet 3:4–5)

De bibelord som läses vid dop är förtröstansfulla och hoppfulla. Hela dopordningen uttrycker detsamma – men om man aldrig ges möjlighet att återvända till orden senare i livet faller de ofta med tiden i glömska, hur viktiga de än var när dopet skedde.

Minnet av dopet behöver hållas vid liv, i hemmet likaväl som i kyrkan. Påminnelse om det egna dopet bör vara ett regelbundet återkommande inslag i gudstjänstfirandet under kyrkoåret.

I hemmet fungerar fotografier, dopljus, dopbrev och doppresenter som konkreta dopminnen. Hur aktivt dopminnet hålls levande i familjerna varierar liksom det gör det i församlingarna. I en del församlingar hänger man upp ett fotografi eller en symbol för varje döpt i kyrkan. Vad man än väljer – det viktiga är att dopet synliggörs i församlingen, för såväl barn som vuxna. Barn kan till exempel bjudas in till särskilda gudstjänster om dopet. För vuxna är dopbekräftelse vid påsknattens mässa ett sätt för dopaktualisering. Gudstjänstens deltagare får doppa sina fingrar i den vattenfylla dopfunten eller på något annat sätt känna på dopets vatten. Genom att göra detta till en återkommande händelse skapar församlingen en god möjlighet för döpta att påminna sig sitt dop och för odöpta att kanske ta ett steg närmare dopet.

Dop är mer än barnvälsignelse och namngivning

Det förekommer att föräldrar tvekar inför att låta döpa sitt barn men ändå vill att barnet ska få ta del av en kyrklig akt. Kanske ser de barnvälsignelse som ett första steg mot dopet. Att be för ett enskilt barn eller välsigna det är självklart gott och riktigt, men att utforma en rit för välsignelse av barn är inte förenligt med vår kyrkas tradition.

Det bibliska motivet för att döpa spädbarn hämtar vi i Markusevangeliet 10:13–16.

> Folk kom till honom med barn för att han skulle röra vid dem. Men lärjungarna visade bort dem. När Jesus såg det blev han förargad och sade: ”Låt barnen komma hit till mig och hindra dem inte: Guds rike tillhör sådana som de. Sannerligen, den som inte tar emot Guds rike som ett barn kommer aldrig dit in.” Och han tog dem i famnen, lade händerna på dem och välsignade dem.

Det står inte att Jesus döpte barnen, han döpte ingen annan heller. Man han lyfte in barnen i Guds rike och betonade för lärjungarna att barn inte är för små för detta. Det är vi vuxna som behöver bli som de: ta emot Guds rike som en ren gåva, utan motprestationer, så som barn utan att bli förödmjukade lever på gåvor från dem som är större. Nu lever inte Jesus bland oss i synlig gestalt, nu är det genom dopet han lyfter in oss i Guds rike och det är ingen för liten för. På detta sätt har kyrkan tolkat berättelsen i Markus 10 så långt tillbaka vi kommer i tiden. Origenes (185–254) skriver om dop av spädbarn i en kommentar till Romarbrevet 5 och 9.

> Kyrkan mottog från apostlarna traditionen att ge dopet även till spädbarn. Apostlarna, åt vilka hemligheterna om de gudomliga sakramenten hade anförtrotts, visste att det hos var och en finns medfödda skador av synden, vilka måste tvättas bort genom vatten och Anden.

I den unga kyrkan döptes alla i ett hushåll. Dopet är inte ett tecken på att man förstått allt om dopets innebörd utan främst ett uttryck för tillit, öppenhet och nyfikenhet på livet, oberoende av ålder.

Barnen ska få komma Gud nära just sådana som de är. I de stora kyrkotraditionerna har detta inneburit att barnen inte bara välsignats, utan att de fått full delaktighet i kyrkans liv genom dopet. Det är inte föräldrarnas tro som är grunden för barndopet. Barnet döps in i ett sammanhang med förhoppningen att de själva ska dela kyrkans tro. I *Stora katekesen* skriver Martin Luther:

> Barnet bära vi fram i den tanken och förhoppningen, att det tror, och bedja, att Gud måtte förläna det tro; men det är icke därför vi döpa det, utan blott och bart emedan Gud har befallt det.

För unga familjer kan en sekulär namngivningsceremoni framstå som ett alternativ till dopet. Ur kyrkans perspektiv är emellertid skillnaden stor. Den sammanfattning som vi gett i de nio dopmotiven visar detta. Att döpas innebär att dö och uppstå med Kristus, att klä sig i Kristus, att tillhöra kyrkan, att födas på nytt, bli ren och ta emot Guds Ande, förlåtas, ha ett uppdrag, leva i och av nåd samt att vara välsignad. Genom dopet får barnet ett sammanhang som inte begränsas till släkt och vänner, det innesluts i bön och ingår ett förbund med Gud som är någon att lita på i livets alla skiften.

Dopet är inte en namngivningsceremoni, men namnet spelar en central roll i dopgudstjänsten. De namn som nämns vid dopet är ofta fler än tilltalsnamnet. Detta går tillbaka på den sed då bibliska namn eller namn ur den kristna traditionen lades till det ursprungliga namnet. Fler namn kan läggas till just i samband med dopet. Psalmen 625 påminner om att det finns en särskild relation mellan dopnamnet och vår hemhörighet hos Gud.

> Någon skall ropa det namn jag fick i dopet.
> Någon skall viska det och rösten är min väns.
> Och jag skall väckas av viskningen och ropet,
> buren i trofasthet och kärlek utan gräns.
> (Svensk psalm 625:2)

Barndop och religionsfrihet

I stället för den fria nådens gåva som dopet är kan man välja att se det som en påtvingad religiös akt. I så fall skulle barndopet krocka med rätten till religionsfrihet. Vi menar dock att barndopet av goda skäl är fullt förenligt med religionsfriheten. Dopet är en gåva från Gud som många föräldrar vill låta sina barn ta emot, precis som de själva låter barnen ta emot kärlek och värme. Föräldrar gör avgörande val för sina barn eftersom de vill deras bästa. Vi döper i hopp om att den kristna trons gåvor ska få betydelse för barnet och församlingen har ett ansvar för att barnet ska få upptäcka vad det fått ta emot i dopet. Vi menar att

barn behöver och förtjänar att få del av ett sammanhang. Ett moget ställningstagande senare i livet underlättas av att man har kunskap om och erfarenhet av vad man tar ställning för eller emot.

Om föräldrarna avstår från att låta döpa sitt barn gör de också ett religiöst val på barnets vägnar. Religionsfrihet innefattar inte bara rätten till frihet från religion, utan är lika mycket en frihet till religion. Konventionen om barnets rättigheter talar inte bara om religionsfrihet. Den fastslår även rätten för varje barn till den levnadsstandard som krävs för barnets fysiska, psykiska, andliga, moraliska och sociala utveckling (artikel 27). Rättigheten till andlig utveckling kan skyddas på olika sätt och barndopet är ett sätt att värna den. Barn har rätt till ett andligt sammanhang. Genom dopet får barnet tillgång till en andlig miljö och i den kan barnet växa och utvecklas på olika sätt.

Vi vill uppmuntra föräldrar att låta döpa sina barn. Barnen behöver få tillgång till bönens språk och få kännedom om bibelns berättelser och dess persongalleri. I dopet blir barnen kärleksfullt berörda av Gud själv och inneslutna i en omsorg som når bortom familj och vänner. Att staten ska vara religiöst neutral innebär inte att medborgarna ska vara det. Tvärtom, tro måste förmedlas, framför allt i hemmen och i församlingen.

Existentiella frågor måste diskuteras och besvaras hela tiden. En förutsättning för detta är att vi övar upp både läs- och skrivkunnighet när det gäller livets djupaste innehåll. Vi behöver lära oss att förstå vad andra sagt och skrivit och vi behöver själva

kunna formulera oss. Civilsamhället är beroende av en levande diskussion om grundläggande visioner och värden. Om barn växer upp till religiösa analfabeter utarmas den diskussionen. Vi som bärs av kristen tro har viktiga bidrag att ge, till exempel när det gäller hopp och framtidstro som anknyter, men inte är bundet, till den värld vi delar med andra.

VI Vanliga frågor

Formella frågor om dopet regleras i kyrkoordningen, men frågorna ställer oss också inför pastorala avgöranden.

Vilka rättigheter ger dopet?
Dopet i Svenska kyrkans ordning ger medlemskap i vår kyrka. Alla som tagit emot det kristna dopet inbjuds att delta i nattvardsmåltiden. Den som är döpt har rätt att vara fadder vid andras dop och är från 18 års ålder valbar vid kyrkliga val. Alla kyrkans medlemmar får rösta från 16 år. Den döpta kan också bli kyrkvärd i församlingen samt efter utbildning och antagning vigas till präst eller diakon.

Var kan man döpa?
Dopet ska ske i den treenige Gudens namn och i rent vatten. Dopet sker oftast i församlingens dopfunt och uttrycker därmed att det sker i församlingens mitt. Det finns dock inga teologiska hinder för att dopet sker i hemmet eller på annan plats så länge dess karaktär av kyrklig handling bevaras. Här måste pastoral hänsyn tas i samtalen med dopfamiljen eller med dopkandidaten så att dopets plats inte blir ett hinder för att dopet utförs. Samma generösa förhållningssätt bör råda när det gäller möjlighet till

att förlägga dop i huvudgudstjänst eller som separat gudstjänst vid annan tidpunkt. I en del fall kan det finnas skäl att göra en avvägning mellan dopfamiljens önskemål och prästens praktiska möjligheter att genomföra dopet.

Hur kan man döpa?
Det vanligaste är att vi döper genom begjutning, men kyrkohandboken anger också att man kan döpa genom nedsänkning. Det senare används till exempel inte sällan vid dop av konfirmander utomhus, men även spädbarn nedsänks ibland. Medeltida dopfuntar är ofta så stora att barnen rymdes i dem och symbolspråket kan upplevas starkt vid nedsänkning. Samtidigt är det mer i enlighet med vår tradition att endast begjuta huvudet med vatten.

Vem får döpa?
Det ligger i prästens vigningstjänst att döpa. I en krissituation kan en annan döpt person döpa. Det finns en särskild ordning för detta i psalmboken (utdrag ur *Den svenska Kyrkohandboken Del I*). ”Vid yttersta brådska begjutes barnet med rent vatten och den som förrättar dopet säger: *Jag döper dig i Faderns och Sonens och den helige Andes namn*. Herrens bön samt Välsignelsen kan bedjas.” Finns mer tid används den ordning som finns för dop i krissituation.

Kan man döpa dödfödda barn?
När barn dör i samband med födseln finns behov av bekräftelse av barnets identitet och synliggörande av föräldraskapet. Dop

kan inte äga rum, men det är varje prästs pastorala ansvar att medverka vid en andakt när en sådan situation inträffar. När begravning inte ska ske blir överlåtelsebön eller utfärdsbön viktig. Det namn som föräldrarna har gett sitt barn bör nämnas utan att det formellt är en namngivningsceremoni.

Får man ändra i dopgudstjänstens ordning?
För vår kyrka gäller att kyrkohandboken reglerar utformningen av gudstjänsterna. Den ordning som kyrkohandboken ger ska följas. Den säkerställer att dopgudstjänsten uttrycker kyrkans tro, bekännelse och lära, känns igen i hela Svenska kyrkan och förankrar den i den världsvida kyrkan. Detta innebär till exempel att dopet sker i Faderns och Sonens och den helige Andes namn och att alternativa formuleringar inte får användas. De fakultativa momenten och möjligheterna att tillsammans med dopfamiljen eller dopkandidaten välja psalmer, annan musik och texter kan ge dopgudstjänsten individuell karaktär. Samtidigt som det är angeläget att tillgodose personliga önskemål är det viktigt att alla delarna utgör en helhet som står i samklang med Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära.

Vilka kan vara faddrar?
En fadder ska vara döpt. Men det finns inget krav på att faddern ska vara döpt just enligt Svenska kyrkans ordning eller tillhöra Svenska kyrkan även om det är önskvärt. Fadderskapet handlar främst om fadderns vilja att hjälpa dopkandidaten eller dopfamiljen

på ett sådant sätt att han eller hon fungerar som ett stöd för den döpta i hennes växt och mognad som människa och kristen.

Kan man senare ta bort eller lägga till faddrar?
Faddrarna knyts till dopkandidaten vid dopet. Det är inte önskvärt att faddrar vare sig läggs till eller dras ifrån. Detta är dock inte reglerat i kyrkoordningen. Om tilliten mellan parterna eller viljan från någon sida att ställa upp inte längre finns, fyller inte fadderskapet längre sin funktion. Situationen löses lämpligen genom samtal mellan de olika berörda. Även detta att lägga till en fadder bör kunna vara möjligt. Det är en komplikation att både dopet och faddrarna ibland finns i register där det inte längre går att göra förändringar. I sådana fall går det inte att göra formella förändringar. Tillägg eller borttagande av fadder måste i sådana fall ske i en överenskommelse enbart mellan de olika deltagarna utan officiella anteckningar.

Vem bestämmer om dop av barn när inte föräldern är vårdnadshavare?
Det är barnets vårdnadshavare som bestämmer om ett barn ska döpas. Detta är oftast föräldrarna men det förekommer att endast en eller ingen förälder är vårdnadshavare. Med tanke på dagens olika familjekonstellationer har prästen ett ansvar att höra efter vilka föräldrar och vårdnadshavare som finns och medverka till att alla blir delaktiga i beslutet. Om vårdnadshavarna inte är överens om att barnet ska döpas kan inte dop ske. Från 12 års

ålder krävs också att barnet självt ger sitt samtycke.

Kan man döpa barn som har en förälder som tillhör ett annat samfund eller en annan religion?
Om båda föräldrarna också är vårdnadshavare och båda vill att barnet ska döpas finns inga hinder för att döpa barnet, oavsett vårdnadshavarnas samfunds- eller religionstillhörighet. Med tanke på hur olika traditioner finns i samma familj, och med hänsyn tagen till Svenska kyrkans ekumeniska relationer och relationer till andra religioner, måste varje beslut om dop ske med gott omdöme och pastoral klokhet gentemot alla parter.

Kan man neka dop?
Dop kan endast nekas på formella grunder. En sådan grund är när vårdnadshavarna inte är överens om dop. En annan sådan grund är om dopkandidaten redan är döpt i Svenska kyrkan eller i annat samfund med ett dop som godkänns av Svenska kyrkan. Om församlingen ser andra hinder för det dop som familjen eller personen önskar bör man försöka undanröja dem. Samtal kan också föras med stiftets biskop.

Vad innebär det att vara medlem i kyrkan genom anmälan?
Barn blir medlemmar i Svenska kyrkan på två sätt: genom dop eller genom anmälan. De som anmälts som medlemmar tolkar vi teologiskt som tillhöriga i avvaktan på dop. Detta är likvärdiga och varaktiga medlemskap som endast bryts av aktivt utträde.

Vad innebär det att vara antecknad i våra register?
Genom att alla barn som har minst en förälder som är medlem i Svenska kyrkan finns antecknade i kyrkobokföringen fram till den dag de fyller 18 år, har församlingen goda möjligheter att nå dessa. Uppgifterna används då kyrkoherden informerar förälder eller annan vårdnadshavare som tillhör Svenska kyrkan om dopet innan barnet blivit sex månader (19 kap. 8 § i kyrkoordningen) och på andra sätt som församlingen finner lämpligt. Riktlinjer för Svenska kyrkans konfirmandarbete anger att inbjudan till konfirmation ska sändas även till denna grupp och inte bara till dem som tillhör kyrkan. Om barnet inte blivit medlem i Svenska kyrkan bortfaller personen ur registret på 18-årsdagen, liksom länkarna till vårdnadshavare tas bort ur andra register i samhället då man blivit myndig.

Vilka dop från andra kyrkor och samfund godkänns?
Svenska kyrkan erkänner varje dop som gjorts i en annan kristen kyrka eller samfund i den treenige Gudens namn med rent vatten genom begjutning eller nedsänkning. Det innebär att omdop inte är tillåtet.

Vad gör man om man inte vet om personen redan är döpt?
Vid ytterligt få tillfällen råder tvivel om en person är döpt eller inte, men det förekommer ibland till exempel i samband med adoption. Vid sådana tillfällen bör samtal föras med stiftets biskop.

Slutord

Dopets praktik och teologi är ömsesidigt beroende av varandra. Dopets teologi blir levande när den möter verkligheten i församlingarna. Det är i samtal om dopet och i alla andra möten som dopets teologi tar gestalt och får mening. Vi hoppas att brevet har väckt ny glädje över ditt dop, får dig att fördjupa din reflektion kring dopet, dess betydelse i ditt eget liv och betydelsen för andra och hur kyrkan kan gestalta det i dag. Vi hoppas att församlingarna har fått inspiration till att fortsätta uppdraget att döpa med entusiasm och frimodighet. Vi bärs av traditionen och för den vidare i vår samtid, förankrade i vår tro och öppna för de utmaningar vi möter. Det är viktigt att många i församlingen är engagerade: församlingsaktiva, förtroendevalda och anställda behövs alla för att uppdraget ska kunna utföras. Gå ut och döp!

Att reflektera över tillsammans

Vi menar att det är viktigt att vi börjar prata mer om dopet och dess innebörd. Början till ett sådant allmänt samtal måste ta sin utgångspunkt i den lokala församlingen som har till uppgift att döpa. Vad innehåller dopets gåva? Vad betyder det att vara medlem i en kyrka i största allmänhet och i Svenska kyrkan i synnerhet? Hur håller vi dopets tanke levande? Hur ser församlingens statistik ut – inte minst dess dopstatistik? Hur skulle ett sådant ständigt pågående samtal kunna förverkligas i din församling?

När samtalet och tankarna kring dopet startat är det också lättare att se vad församlingen kan göra för att underlätta dop. Finns det praktiska hinder? Finns det hinder av hävd och tradition? Med vad behöver församlingen hjälp av stiftskansliet? Finns det frågor kring vilka olika församlingar kan arbeta tillsammans för att stötta varandra och delge varandra erfarenheter?

En viktig fråga berör hur vi kan skapa församlingsgemenskaper som gör rättvisa åt dopets tanke att vi alla är del av Kristi kropp, att vi är ett i Kristus, det vill säga gemenskaper som förmår innesluta mångfald. Vilka står utanför gemenskapen och varför står just de utanför? Är barnen med i gemenskapen? De äldre? Ofta

beskrivs Svenska kyrkan som en ”medelklasskyrka”, vilket utrymme får de som inte tillhör medelklassen i gemenskapen? Får familjer utrymme där en tillhör Svenska kyrkan medan någon annan tillhör ett annat samfund eller en annan religion?

Vilka möjligheter har dopfamiljer och dopkandidater att påverka utformningen av dopet? Vilka möjligheter har man att påverka datum, kyrka, präst, musiker och annat som kan upplevas vara av vikt? Finns det något församlingen kan göra för att hjälpa till rent praktiskt när det efterfrågas av dopkandidater, till exempel utlåning av församlingshem, gemensamma dopfester för flera dopfamiljer eller liknande?

Hur ser församlingens dopundervisning ut? Är den sådan vi vill att den ska vara eller finns det mer eller annat att göra? Är alla åldersgrupper inräknade i dopundervisningen, från födelse till död, eller är någon åldersgrupp prioriterad på bekostnad av någon annan och i så fall varför?

Faddrarna är en viktig men också bortglömd grupp vid dop. Hur kan församlingen tänka kring dem för att stärka dem i sitt uppdrag? Fadderskolor? Utskick till faddrar? Hembesök? Fadderträff för alla som blivit faddrar under året?

Vilka tankar finns i församlingen kring frågan om hur man bemöter de ännu inte döpta som vill fira nattvard? Är församlingen tydlig med att man kan döpas även som ung eller vuxen?

Dopet är inte en engångshändelse utan något som måste aktualiseras kontinuerligt. Dopbrev, fadderbrev och dopljus lämnas vid varje dop. Många församlingar lämnar också någon

annan gåva, en skiva med psalmer eller visor för barn till exempel. Många tar också kort på dopfamiljen och anslår det i kyrkan. Andra skickar ut dopbrev ett par gånger per år till de döpta fram till dess de är i en viss ålder. Finns det andra sätt? Hur gör ni i er församling? Det är viktigt att dopaktualiseringen inte begränsas till barnen, även unga och vuxna måste ges möjlighet att med regelbundenhet minnas sitt dop.

Litteratur i urval

Brattgård, Karl-Erik (red). *Handbok för dop*. Stockholm: Verbum 1989.

Bäckström, Anders, Ninna Edgardh Beckman & Per Pettersson. *Religious Change in Northern Europe. The Case of Sweden*. Stockholm: Verbum 2004.

Dop, nattvard, ämbete. Den officiella texten från Faith and Order med kommissionens egna kommentarer. Uppsala: Nordiska ekumeniska rådet 1994.

Dop och dopuppföljning. (Mitt i församlingen 1995:8). Uppsala: Svenska kyrkans församlingsnämnd 1996.

Dop och kyrkotillhörighet. Ett pastoral program. (Mitt i församlingen 1995:4). Uppsala: Svenska kyrkans församlingsnämnd 1995.

Eckerdal, Lars & Per Erik Persson. *Dopet en livstydning. Om dopets innebörd och liturgi.* Stockholm: Skeab/Verbum 1981.

Ekblad, Lars. *… och hindra dem inte. Barndopet ur ett pastoralt perspektiv.* Stockholm: Verbum 1992.

Gardar, Håkan. *Dopet. Livstolkning och livsprogram.* Emmaboda: Text och tanke förlag 1990.

Hammar, Anna Karin. *Skapelsens mysterium, skapelsens sakrament.* (Uppsala Studies in Faiths and Ideologies 22). Uppsala: Uppsala universitet 2009.

Hartman, Hans, Göran Lindström & Kenneth Nordgren (red.). *Dopet i vår tid. Bidrag till en nutida dopteologi.* Falköping: Ordbruket AB 2008.

Huovinen, Eero. *Baptism, Church and Ecumenism: Collected Essays*. (Schriften der Luther-Agricola-Gesellschaft 63). Helsingfors: Luther-Agricola-Gesellschaft 2009.

Luther, Martin. *Lilla katekesen*. Översättning, inledning och kommentarer av Carl Axel Aurelius och Margareta Brandby-Cöster. Uppsala: Svenska kyrkan 2011.

Luther, Martin. Stora katekesen. I: *Svenska kyrkans bekännelseskrifter*, utgivna av Samfundet Pro Fide et Christianismo. Stockholm: Verbum 2005.

One Baptism. Towards Mutual Recognition. A Study Text. (Faith and Order Papers no. 210) Genève: Kyrkornas världsråd 2011.

Reimers, Eva. *Dopet som kult och kultur. Bilder av dopet i dopsamtal och föräldraintervjuer.* Stockholm: Verbum 1995.

Sjölin, Ingegerd. *Dopsed i förändring. Studier av Örebro pastorat 1710–1910*. (Bibliotheca Historico-Ecclesiastica Lundensis 40) Lund: Lund University press. 1999.

Svenbro, Jesper. *Inget andetag är det andra likt: Dikter.* Stockholm: Albert Bonniers Förlag 2011.

Svärd, Björn, Ingegerd Sjölin, & Birgitte Thanning. *Dopet i fokus*. Stockholm: Verbum 1992.

Elektroniska källor i urval

www.dopsajten.se

Källor som används av många vid planering inför dop och för allmän information om dop:

www.barndop.nu

www.dopguiden.se

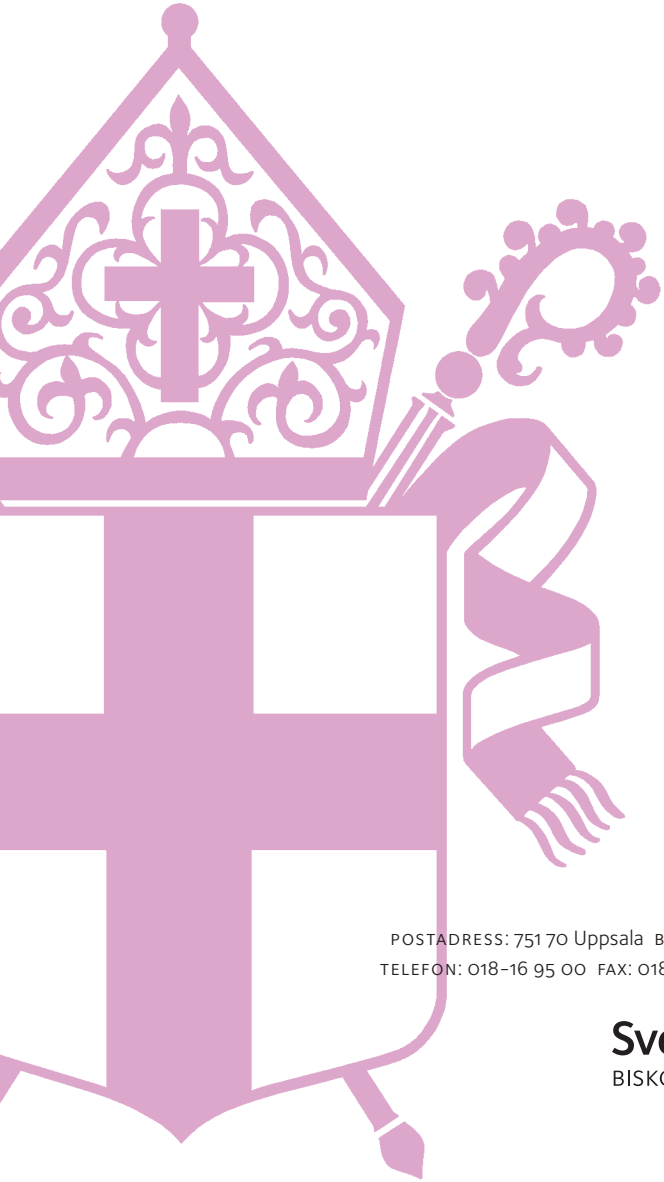

POSTADRESS: 751 70 Uppsala BESÖKSADRESS: Sysslomansgatan 4
TELEFON: 018-16 95 00 FAX: 018-16 96 40 www.svenskakyrkan.se

Svenska kyrkan
BISKOPSMÖTET